

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
หมู่บ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา

นางสาวอำไพพรรณ วงศ์ตา

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

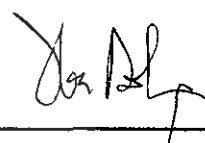
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

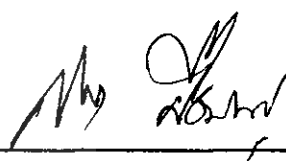
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข)

กรรมการสอบ

(จำเอกสัจด์ พิชพันธุ์)

นักพัฒนาชุมชน 6

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(.....)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่ เดือน พ.ศ.

14 ต.ค. 2545

บทคัดย่อ

อำเภอพรรณานิคม วัตถุประสงค์: ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา
หมู่บ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ต. มิตรภาพ อ. สีคิ้ว จ. นครราชสีมา
อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
จำเอกสัจด์ พิษพันธุ์ นักพัฒนาชุมชน 6

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่จัดสรรเงินอุดหนุนกองทุนละ 1 ล้านบาทเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนไปพัฒนาในการประกอบอาชีพ เพื่อสร้างศักยภาพ ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ในการประเมินกองทุนบ้านหนองจอก จะศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนในการดำเนินงาน ตัวชี้วัดความเข้มแข็งและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้แบบสัมภาษณ์และแบบเก็บข้อมูลบร.1 – บร.12 จากจำนวน 302 ครัวเรือน บร.ต่าง ๆ จะเก็บข้อมูลจากครัวเรือนร้อยละ 20 ของจำนวนผู้กู้ทั้งหมด จะใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้ CIPP Model ในการวิเคราะห์

จากผลการประเมินพบว่า กองทุนบ้านหนองจอก มีคณะกรรมการ 15 คน ลาออก 1 คน คงเหลือ 14 คน ยังไม่มีการแต่งตั้งเพิ่ม มีสมาชิกกองทุนทั้งหมด 178 คนสมาชิกผู้กู้ 114 ราย และปล่อยกู้เงินไป 998,000 บาท ซึ่งผู้กู้ส่วนใหญ่กู้เงินไปประกอบอาชีพการเกษตร ได้แก่ทำไร่มันสำปะหลัง การทำสวนผัก เช่น ผักชี ต้นหอม ดอกกะหล่ำ เลี้ยงสัตว์ เช่น วัวเนื้อ กระบือ ไก่สุกร ผู้กู้ที่ทำไร่มันสำปะหลังจะได้กำไรเฉลี่ยประมาณ 10,000 – 20,000บาท/ปี ผู้กู้ที่ทำสวนผักจะได้กำไรจากการขายผลผลิตไม่ต่ำกว่า 2,000 – 3,000 บาทต่อครั้งในการขาย ซึ่งแต่ละรายทำไม่ต่ำกว่า 5 ไร่และ 1 ปีสามารถทำได้ 3 ครั้ง ผู้กู้เงินที่เลี้ยงวัว กระบือ จะเลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็ขายได้ กำไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อขาย ผู้ที่เลี้ยงเป็ด ไก่ สุกร เลี้ยงประมาณ 2 – 3 เดือนก็สามารถขายได้ กำไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อขาย ดังนั้น จึงคาดได้ว่า สมาชิกผู้กู้มีความสามารถที่จะชำระคืนเงินกู้กับกองทุน มีเงินเหลือเก็บออมทำให้หมู่บ้านมีศักยภาพ มีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

การจัดทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดีผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณ ประธานกองทุนและผู้ นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านพิพิธ ชุ่มศรี กรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน ตลอดจนสมาชิกของชุมชน บ้านหนองจอก ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งได้ให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลในด้านต่าง ๆ รวมถึงการเสียสละเวลาอันมีค่าแก่ผู้จัดทำ

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์นิเทศก์ ตำบลมิตรภาพ ที่ได้วางกรอบและแนวทางในการทำโครงการ ให้คำแนะนำ ปรึกษาในเรื่องต่าง ๆ รวมถึง การจัดทำสารนิพนธ์ของผู้จัดทำและบัณฑิตตำบลมิตรภาพ

ขอขอบพระคุณ จำเอกสัจด์ พิษพันธ์ ผู้ช่วยพัฒนาการอำเภอสีคิ้ว ซึ่งเป็นอาจารย์นิเทศก์ร่วม ที่ได้ให้ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการเก็บและรวบรวมข้อมูล แบบ บร. ต่าง ๆ และการจัดทำสารนิพนธ์

ขอขอบคุณเพื่อนบัณฑิตกองทุนตำบลมิตรภาพที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ แนะนำและร่วมแก้ไขใน การเก็บข้อมูลแบบ บร. การปฏิบัติงานในพื้นที่ และจัดทำสารนิพนธ์

ท้ายที่สุดนี้หากสารนิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนที่เป็นสาระประโยชน์ ผู้จัดทำขอมอบความดีความชอบให้แก่ บิดา มารดาและบุคคลที่กล่าวนามและมีได้กล่าวนามแล้วข้างต้นนี้

อำไพพรรณ วงศ์ตา

สิงหาคม 2545

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ	ก
บทคัดย่อ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญแผนภาพ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีดำเนินการ	2
ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	4
ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง	5
หลักการประเมินโครงการแบบซิฟพีโมเดล	8
เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	10
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	
วิธีการประเมินโครงการ	12
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	13
ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	14
เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	20
การเก็บรวบรวมข้อมูล	21
การวิเคราะห์ข้อมูล	21
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	
ผลการประเมินบริบทชุมชน	23
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	31

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้	34
ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	41
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	41
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุป	43
วิธีดำเนินการ	43
ผลการดำเนินการ	44
อภิปรายผล	46
ข้อเสนอแนะ	47
บรรณานุกรม	48
ภาคผนวก ก	
ภาคผนวก ข	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 3.1 : แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539 – 2541	25
ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย	26
ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำเกษตรกรรม	26
ตารางที่ 4.4 : แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะประชากร	30
ตารางที่ 4.5 : แสดงเศรษฐกิจของบ้านหนองจอก	32
ตารางที่ 4.6 : แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ	33

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น ซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และถือเป็นนโยบายเร่งด่วน โดยจัดตั้งในรูปแบบกองทุนเงินล้าน ต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มการแก้ไขปัญหา โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละ 1 ล้านบาท และมีการทำประชาคมเพื่อให้ได้มาซึ่งระเบียบกองทุนตลอดจนมีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนอีกด้วย

จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่ได้จัดตั้งกองทุนตลอดจนได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรร โอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้ว หรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติโดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการ และการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจะช่วยให้นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้แก่ผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่ง และส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้ อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ที่สมควร ให้สถาบันการศึกษาทั้งในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการและทบวงมหาวิทยาลัยจัดทำหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การวิเคราะห์การวิจัยและประเมินผลโครงการจากการเรียนรู้ชุมชน และผู้จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” (การจัดการและการประเมินโครงการ)

บ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับ การจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท มีกระบวนการในการจัดการบริหารเงินกองทุนของหมู่บ้านของตัวเองอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด จึงสมควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านนี้ขึ้น เพื่อให้เห็นถึงความสำเร็จตลอดจนถึงจุดอ่อนที่ควรปรับปรุง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

การประเมินผลโครงการกองทุนบ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ทราบถึงความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านหนองจอก
2. เพื่อให้ทราบถึงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองจอกมีประสิทธิภาพและประสพผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด
2. เพื่อให้ทราบว่า การจัดการกองทุนเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นการแก้ปัญหาค่าความยากจนของประชากรของบ้านหนองจอกได้จริงหรือไม่
3. เพื่อทราบระดับความเข้มแข็งในทัศนะของประชากรในบ้านหนองจอก

กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีหรือต้นแบบทางความคิดในการประเมินโครงการหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า “ซีพีพีโมเดล” (CIPP Model) ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและการประเมินโครงการ โดยที่อักษรมีความหมาย ดังนี้

C	มาจาก Context	คือ	บริบทของหน่วยระบบ
I	มาจาก Input	คือ	ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	มาจาก Process	คือ	กระบวนการของหน่วยระบบ
P	มาจาก Product	คือ	ผลผลิตของหน่วยระบบ

ทฤษฎีระบบเท่าที่ได้ประมวลเป็นชุดความคิดตั้งแต่บทที่ 1 สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเหตุการณ์การพัฒนาดได้ ตลอดจนการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นและการวิจัยเพื่อการพัฒนา ก็สามารถอาศัยทฤษฎีระบบเพื่อช่วยให้การดำเนินงานมีผลสัมฤทธิ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในขณะที่ตัวทฤษฎีระบบเองก็จะต้องได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยช่วงเวลาต่อไป

วิธีการดำเนินงาน

ในการติดตามประเมินผลของหมู่บ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา วิธีการศึกษาในลักษณะดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลแยกเป็น 2 ประเภท
 - 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นข้อมูลได้จากการเก็บข้อมูล ที่ได้จากความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ แบบสำรวจและการสังเกตโดยใช้แบบ บร.1-12

- 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ในการศึกษาโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในพื้นที่ได้ใช้ข้อมูลที่ถูกเก็บรวบรวมจากภาคเอกชนและภาครัฐบาล ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากข้อความในหนังสือพิมพ์, ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, ข่าวสารจากวารสารต่าง ๆ ที่ได้รับความอนุเคราะห์จากสำนักงานการเกษตรสาคู, โรงเรียนศิริวัฒนา, ศูนย์เด็กเล็กบ้านหนองจอก, สถานีอนามัยบ้านหนองจอก, องค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ เป็นต้น
- 3) ใช้ชีพีโมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้านและกำหนดตัวบ่งชี้ ตลอดจนตัวแปรที่จะทำการเก็บข้อมูล
- 4) ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ CIPP Model
- 5) สรุปผลการดำเนินงานและจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบของการจัดทำสารนิพนธ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

จากการประเมินผลกองทุนหมู่บ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา นั้นมีผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบถึงความรู้และความเข้าใจ ในกฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านหนองจอก
2. ทำให้ทราบถึงกระบวนการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองจอกประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด
3. ทำให้ทราบว่า การจัดเงินกองทุนหมู่บ้านเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและสามารถแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน ได้หรือไม่
4. ได้ทราบถึงระดับความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชากรในบ้านหนองจอก

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการศึกษาโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้มีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่ได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามนโยบายของรัฐบาลมีหลักการที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

- 1) สร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- 2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
- 3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
- 4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม
- 5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน
- 6) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

3. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาตินั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
3. เพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านของตนเอง
4. กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวดนี้ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่ามีจำนวนกี่คนประกอบไปด้วยใครบ้าง และแบ่งหน้าที่เป็น ประธาน รองประธาน เลขานุการ และผู้ทรงคุณวุฒิ วาระในการดำรงตำแหน่งและการพ้นวาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ การประชุมและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

1.2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมวดนี้ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ และอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

2. ระเบียบสำนักงานนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544

เป็นระเบียบที่ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมยิ่งขึ้นจากฉบับแรก โดยให้ยกเลิกความในวรรคสองของข้อ 6 แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ความฉบับที่ 2 แทน

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

3. ระเบียบของคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มีดังต่อไปนี้

- 3.1 ข้อความทั่วไป ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับกองทุน ที่ตั้งกองทุน คณะกรรมการ และอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ระดับอำเภอ คณะกรรมการกองทุนและส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน อาทิ ธนาคาร หุ้น เงินฝากสัจจะ สมาชิก
- 3.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับปรัชญา หลักการของกองทุน วัตถุประสงค์ในการดำเนินการกองทุน เงินและทรัพย์สินกองทุน อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หลักการพิจารณาอนุมัติเงินกองทุนของคณะกรรมการ การระงับหรือการเบิกจ่ายเงิน
- 3.3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยเรื่องเกี่ยวกับคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่
- 3.4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด ประกอบด้วยหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่
- 3.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยจำนวนคณะกรรมการ การคัดเลือก คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการ หลักเกณฑ์และวิธีการเลือก อำนาจหน้าที่ วาระการดำรงตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่ง องค์กรประชุม
- 3.6 กองทุนและสมาชิกกองทุน ว่าด้วยเงินและทรัพย์สินกองทุน คุณสมบัติสมาชิกกองทุน การรับสมัคร การขาดจากการเป็นสมาชิก วาระการประชุม
- 3.7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าด้วยหลักเกณฑ์การกู้ยืมเงินของสมาชิก อำนาจการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ หลักประกันเงินกู้ การคิดดอกเบี้ย หรือค่าตอบแทน ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ การผิดสัญญาเงินกู้ การพ้นจากสมาชิกภาพสมาชิก
- 3.8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชีของคณะกรรมการกองทุน การตรวจสอบ การจัดสรรกำไร

3.9 บทเฉพาะกาล ว่าด้วยการเลือกคณะกรรมการกองทุน ระยะเวลาการอยู่ในตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการ การจดทะเบียนจัดตั้งกองทุน การประเมินผล (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

แบบคิดตามสังเกตการณ์การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตาม ข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ซึ่งว่าด้วยกระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ จำนวนครัวเรือนที่เข้าประชุม วิธีการเลือกคณะกรรมการ

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จัดทำขึ้นเพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามสภาพความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติใช้กำหนดคน โยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและความพร้อมต่าง ๆ ของหมู่บ้านที่ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนประเมิน จะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน กล่าวถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เช่น จำนวนประชากร อาชีพของประชากรในชุมชน ผลผลิตทางด้านต่าง ๆ การซื้อและจำหน่ายผลผลิตและปัจจัยการผลิตและรวมไปถึงรายได้เฉลี่ยของประชากรในชุมชน
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะกล่าวเริ่มตั้งแต่การคัดเลือกคณะกรรมการ คุณสมบัติของคณะกรรมการ และทำการคัดเลือกตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน เป็นเรื่องของการกำหนดวิธีการและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นของกองทุนหมู่บ้าน เช่น การจัดทำบัญชี การกู้ยืมเงินกองทุน และการชำระคืนเงินกู้
4. ทุนในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน พูดถึงเรื่องของการจำแนกกลุ่มและกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน จำนวนสมาชิก วันที่จัดตั้ง และเงินทุนสะสมที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนร่วม และความร่วมมือในการเชื่อมโยงพัฒนาหมู่บ้านกับเครือข่ายอื่นนอกชุมชน

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านจะเป็นรายละเอียดในการกู้ยืมเงิน วิธีในการบริหารการเงิน การให้กู้ยืมเพื่อกิจกรรมใด หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ การควบคุมติดตามการใช้คืนเงินกู้ และวิธีการในการแก้ปัญหาต่างๆ อันอาจเกิดขึ้นได้

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

ระเบียบและข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

ในระเบียบจะว่าด้วยหัวข้อสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้คือ ที่กองทุน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน แหล่งที่มาของเงินกองทุน คุณสมบัติของสมาชิก การเป็นสมาชิก การพ้นจากการเป็นสมาชิก ค่าธรรมเนียม ค่าหุ้น เงินฝากสั่งจะ คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วย วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการกองทุน คุณสมบัติของคณะกรรมการ อำนาจหน้าที่ของคณะ ประเภทการกู้ยืมของสมาชิกและวงเงินกู้ การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ หลักประกันเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย ค่าปรับ การจัดสรรกำไร การประชุมของคณะกรรมการและบทเฉพาะกาล

(รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก ก)

หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแบบ CIPP MODEL

สตีฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ การดำเนินการของโครงการ การตัดสินใจ และการประเมินโครงการ สตีฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นที่ประเมินออกเป็น 4 ประเภท ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดชื่อของรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบซีพี ที่มาจากอักษรภาษาอังกฤษตัวแรกของประเด็นที่จะประเมิน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

C ย่อมาจาก Context Evaluation คือ การประเมินก่อนการดำเนินการโครงการเพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล และความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ

I ย่อมาจาก Input Evaluation คือ การประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการของการดำเนินโครงการ

P ย่อมาจาก Process Evaluation คือ การประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน

P ย่อมาจาก Product Evaluation เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการ

นอกจากนี้ได้นำเสนอประเภทของการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นที่ประเมิน ดังนี้

- 1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planing Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ประเมินสภาพแวดล้อมที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ
- 2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้นที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงการของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ
- 3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการ ไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด
- 4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับเปลี่ยนโครงการที่จะนำไปใช้โอกาสต่อไป

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมีปรัชญาในการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เสริมสร้างการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้าง การพัฒนาความคิดริเริ่ม การแก้ไขปัญหาและสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง อีกทั้งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ เสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต จากความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนแล้วเสร็จ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็น โครงสร้างที่มุ่งสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการอนุมัติการจัดสรรเงินกองทุนจากรัฐบาลเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรเงินให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตที่ว่างงานให้เข้าศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนด

ให้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องกองทุนหมู่บ้านและเน้นการให้ปฏิบัติจริงในพื้นที่เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และผู้ที่จบหลักสูตรจะได้รับ “ประกาศนียบัตรบัณฑิต” ซึ่งเป็นการประเมินบัณฑิตเพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการและเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง

เอกสารอื่น ๆ

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 15 มกราคม 2545 หน้า 6 ได้กล่าวว่าการบริหารกองทุนล้านบาทให้มีประสิทธิภาพว่า การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องสร้างความรู้ การบริหารจัดการที่โปร่งใส การดำเนินงานเน้นสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่ายึดกฎระเบียบบดขยี้ตัว จึงต้องแก้ไขระเบียบที่ไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง การติดตามช่วยแก้ไขปัญหาแก่ชาวบ้าน การเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่คณะกรรมการกองทุน การพัฒนาตัวชี้วัด การบริหารแบบโปร่งใส เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนทุกระดับมีแนวทางพัฒนากลไกให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

หนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ หน้า 25 ได้กล่าวถึง “กองทุน” ไม่ใช่เงิน ! ศ.นพ.ประเวศ วะสี ชี้ว่า ในความคิดกระแสหลัก เมื่อพูดถึงกองทุนมักจะหมายถึงทุนทางการเงินล้วน ๆ แล้วก็ลงไปสู่เทคนิควิธีการว่าจะเอาเงินมาจากไหน บริหารอย่างไร ระบบบัญชีเป็นอย่างไร ฯลฯ แต่จากประสบการณ์ของชาวบ้านกองทุนหมู่บ้านนั้น ไม่ใช่ทุนทางการเงินอย่างเดียว ต้องประกอบขึ้นด้วย ทุนที่เป็นคนแต่ละคน คือทุนทางสังคมที่ถักทอคนแต่ละคนมาเป็นกลุ่มคนหรือสังคม ทุนทางวัฒนธรรม คือวิถีชีวิตร่วมกันของกลุ่มคนที่บรรสานสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ทุนทางศีลธรรม หมายถึงความถูกต้องแห่งการอยู่ร่วมกัน เช่น ความเอื้ออาทร ความสุจริต ความเสียสละ ได้แก่การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติและนำเอาความรู้มาสังเคราะห์เป็นปัญญาและการจัดการ และทุนที่เป็นเงินอันช่วยกันออมไว้เพื่อให้กระบวนการออมและการจัดการรวมทั้งตัวเงินเป็นเครื่องกระตุ้นและส่งเสริมสร้างทุนที่ไม่ใช่เงิน

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันพฤหัสบดีที่ 14 กุมภาพันธ์ 2545 ได้กล่าวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านว่า ตามนโยบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้น เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2545 คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจังหวัดนครราชสีมาได้ออกตรวจติดตามการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านบ้านคอนใหญ่ หมู่ที่ 3 และบ้านใหม่ หมู่ที่ 10 ตำบลกระโทก อำเภอโชคชัย จากการติดตามผลการดำเนินงานของกองทุนทั้ง 2 หมู่บ้าน ปัญหาและความต้องการของกองทุนทั้งสองหมู่บ้านนี้ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงาน ก็คือ คณะกรรมการยังขาดความรู้ความเข้าใจการจัดการและบริหารจึงต้องการให้วิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญมา

ฝึกอบรมแก่ประชาชน ในส่วนของสมาชิกบางรายไม่นำเงินที่ขอกู้ไว้ไปประกอบอาชีพตามที่ยื่นขอเกี่ยวกับ ปัญหาอื่น ๆ นั้นยังไม่สามารถที่จะรู้ได้บางส่วน เนื่องจากกองทุนฯมีการจัดตั้งและดำเนินการมายังไม่ยาวนาน ทำให้ยังไม่สามารถที่จะรู้มากกว่านี้ได้

หนังสือพิมพ์มติชนรายวันประจำวันอังคารที่ 26 กุมภาพันธ์ 2545 หน้า 23 ได้กล่าวเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองสามารถทำให้ผู้จบปริญญาทำงานทำ และได้ใช้ความรู้ที่มีเข้าไปศึกษาหาประสบการณ์ตรงจากหมู่บ้านและชุมชนนั้น ๆ ซึ่งจะยังประโยชน์ต่อตัวบัณฑิตเองในอนาคตด้วย ผลการกระจายเงินสู่ประชาชนระดับ “รากหญ้า” ไปสู่ทั่วประเทศให้ยืมไปทำมาหากินแล้วค่อย ๆ ผ่อนคืนทีหลัง จะว่าไปแล้วก็นับว่า “โดนใจ” ชาวบ้าน โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อยหรือหมดที่พึ่ง มองภาพรวมจึงเท่ากับเป็นการสนับสนุนและให้โอกาสคนไทย ทั้งที่อยู่ใกล้และไกลบนเตียงของประเทศนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา มีวิธีการประเมินโครงการ โดย ดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการประเมินเชิงระบบ (System Approach) ซึ่งมีนักวิชาการหลายคนได้สร้างแบบจำลองเพื่อใช้ในการประเมิน ได้แก่ Scriven , Stake และ Stufflebeam ซึ่งจะได้อธิบายไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการประเมินของสคริเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model) ซึ่งสคริเวนได้สร้างแนวคิดผสมผสานระหว่างแนวคิดของไทเลอร์และครอนบาคเข้าด้วยกัน ซึ่งจำแนกการประเมินได้เป็น 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการประเมินระหว่างดำเนินการและการประเมินผลรวม

1.2 การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ไม่มุ่งเฉพาะผลผลิตที่เกิดขึ้น แต่จะนำผลกระทบอื่น ๆ มาพิจารณาในการตัดสินคุณค่าด้วย

นอกจากนี้สคริเวนยังได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินออก คือ การประเมินคุณค่าภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ และการประเมินความคุ้มค่า เป็นการประเมินในส่วนของผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake's Concepts and Model of Evaluation) สเตคได้กล่าวถึงการประเมินคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่หลากหลายแล้วนำมาจัดให้เป็นระบบที่มีความหมายในการประเมิน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ

2.1 มิติที่เป็นสิ่งนำ การปฏิบัติ และผลผลิต

2.2 มิติที่เป็นส่วนการบรรยายสภาพที่เกิดขึ้นจริงที่สามารถสังเกตได้ และการตัดสินใจเชิงปริมาณ

3. รูปแบบการประเมินชิบของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้กำหนดการประเมินออกเป็น 4 ประเภท และได้ประยุกต์ใช้กับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของบ้านหนองจอก ทั้งระดับหมู่บ้านและระดับรายบุคคล (ผู้กู้) คือ

3.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ คือ การประเมินสภาพทั่วไปของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร คือการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งหมดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ คือการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือหน่วยระบบบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินการของผู้กู้แต่ละราย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายถึง กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งจะเป็นประชากรในบ้านหนองจอก มีจำนวน 1,412 คน จำนวน 302 ครัวเรือน เป็นชาย 787 คน เป็นหญิง 625 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกหรือตัวแทนของประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาของบ้านหนองจอก โดยในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีคิดเป็นร้อยละ เนื่องจากการใช้วิธีนี้เหมาะสมกับจำนวนประชากรที่มีจำนวนมากการสรุปผลและการตีความที่ให้ความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ซึ่งจะมีสถานภาพและบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 11 คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจาก	จำนวน 178 คน
2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติให้กู้	จำนวน 22 คน
2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน 13 คน
3. ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน 40 คน
4. ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ	จำนวน 8 คน

ในการกำหนดตัวอย่างของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการกำหนดตัวอย่างในรายวิชาวัดชุมชน โดยจะเก็บในอัตราร้อยละ 20

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวแปร หมายถึง กระบวนการที่นำมาใช้ในการหาคำตอบของปัญหาต้องเป็นกระบวนการที่เป็นเหตุเป็นผลมีความน่าเชื่อถือ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น

การกำหนดค่าตัวชี้วัด

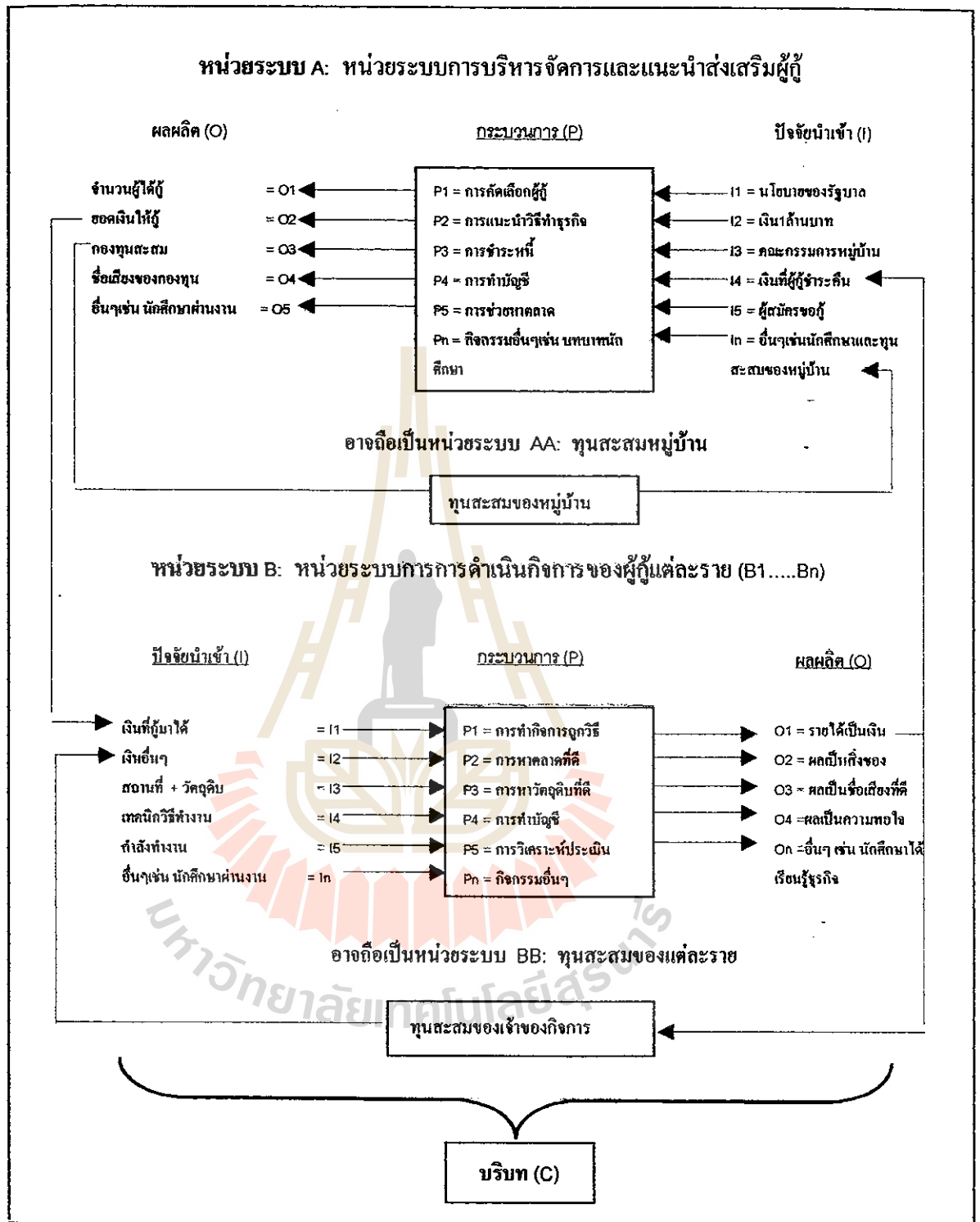
ในการกำหนดค่าของตัวชี้วัดนี้ สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- 1) การกำหนดค่าของตัวชี้วัดในเชิงปริมาณ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดที่เป็นตัวเลขโดยใช้ค่าสถิติอย่างง่าย ๆ อาทิ ร้อยละ อัตราส่วน จำนวน หรือค่าเฉลี่ย เป็นต้น
- 2) การกำหนดค่าของตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะของข้อความที่ระบุความคิดเห็น ความสอดคล้อง ความเหมาะสมตามความคิดเห็นของรายบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ซึ่งในบางกรณีอาจจะต้องแปลงการกำหนดค่าในเชิงคุณภาพเป็นเชิงปริมาณ ให้อยู่ในรูปของร้อยละหรือสัดส่วนระหว่างสิ่งที่ต้องการได้

การกำหนดค่าตัวแปร คือ สิ่งใดก็ตามที่มีค่าเปลี่ยนแปลงได้หลายค่าหรือไม่คงที่เพราะมีค่าแปรเปลี่ยนไปได้หลาย ๆ ค่า

ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการนั้น จะใช้ CIPP Model มาเป็นหลักของการประกอบเพื่อหาตัวแปรและตัวชี้วัด ซึ่งจะแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในรูปของ "ซีพีพีโมเดล" มีองค์ประกอบดังแผนภูมิที่ 3.1 นี้

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

2. หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

ดังนั้นในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นไปตามแผนภูมิข้างคั่นนี้ ซึ่งมีรายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดบริบท (C)

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ

ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ป่าไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศหรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม (SMEs)

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.8 อื่น ๆ

2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน/ชุมชนนี้ สภาพป่าและหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน/ชุมชน และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วยตัวแปรดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน/ชุมชน

1.2 สภาพปัจจุบัน

1.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน/ชุมชน

1.4 ด้านวัฒนธรรม

1.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น

1.5.1 ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ เช่น การมีหนี้สินของชาวบ้าน การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนี้จนต้องขายทรัพย์สินเดิมหรือกู้หรือยืมเงิน การตลาดสำหรับผลผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

1.5.2 วัฒนธรรมประเพณี หรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น/ชุมชน

1.5.3 ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านดี ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

1.5.4 ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน/ท้องถิ่น เช่น การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวดคือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) สำหรับตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ A นี้ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 2.2 เงิน 1 ล้านบาท
 - 2.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 - 2.4 เงินที่ผู้รู้ชำระคืน
 - 2.5 ผู้สมัครขอรู้
 - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษา บัณฑิต และทุนสะสมของหมู่บ้าน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้
 - 3.1 การคัดเลือกผู้รู้
 - 3.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
 - 3.3 การรับชำระหนี้
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การช่วยหาตลาด
 - 3.6 อื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่ ตัวแปร

- 4.1.1 จำนวนผู้กู้
- 4.1.2 ยอดเงินให้กู้
- 4.1.3 อื่น ๆ

4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

- 4.2.1 จำนวนผู้ที่ได้
- 4.2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- 4.2.3 การขยายกิจการของผู้กู้
- 4.2.4 การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น

4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

- 4.3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- 4.3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- 4.3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- 4.3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
- 4.3.5 อื่น ๆ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกันตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้น

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A ที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- 1.3.1 ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- 1.3.2 ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือข่าย
- 1.3.3 หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- 1.3.4 หนี้ภายนอกนอกระบบของผู้กู้
- 1.3.5 อาชีพหลักของผู้กู้

- 1.3.6 รายได้ของครอบครัว
- 1.3.7 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 2.1 เงินที่กู้มาได้
 - 2.2 เงินอื่น ๆ
 - 2.3 สถานที่ และวัตถุดิบ
 - 2.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 2.5 กำลังทำงาน
 - 2.6 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้
 - 3.1 การทำกิจการคู่มือ
 - 3.2 การหาตลาดที่ดี
 - 3.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 3.4 การทำบัญชี
 - 3.5 การวิเคราะห์ประเมิน
 - 3.6 อื่น ๆ
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
 - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
 - 4.1.1 รายได้เป็นเงิน
 - 4.1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 4.1.3 อื่น ๆ
 - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
 - 4.2.1 ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
 - 4.2.2 ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
 - 4.2.3 อื่น ๆ
 - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่
 - 4.3.1 ผู้กู้มีการพึ่งตนเอง
 - 4.3.2 ผู้กู้มีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง ในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
 - 4.3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน
 - 4.3.4 อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการดังนี้

4.1 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การสังเกตและบันทึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนการสังเกตและบันทึกขณะร่วมกิจกรรม

4.2 การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนกลุ่ม ตลอดจนรายบุคคลในหมู่บ้าน โดยใช้แบบรายงานต่าง ๆ (บร.)

1. แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
2. แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
6. แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์)

9. แบบรายงาน บร 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
 10. แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
 11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายการณ์)
 12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์การจัดทำแผนแม่บทชุมชน)
5. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยไม่ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมด้วย อาศัยการสังเกตจากพฤติกรรมต่าง ๆ ทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นธรรมชาติ
 6. การจัดประชุมเวทีประชุมชาวบ้าน ได้แก่ การจัดเวทีบริหารการจัดการกองทุนของคณะกรรมการสมาชิกกลุ่มผู้กู้เงิน และการจัดทำแผนแม่บทชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย จะใช้วิธีการเก็บดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้โดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้เก็บรวบรวมและสรุปผลไว้แล้ว อาทิ เอกสารหลักฐานต่าง ๆ ซึ่งการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลนี้มาใช้จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อมั่นของข้อมูลที่จะสามารถตอบคำถาม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ซึ่งแหล่งข้อมูลทั้งสองประเภทมีข้อดีและข้อบกพร่องแตกต่างกันไป กล่าวคือ ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิจะเป็นข้อมูลที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และความต้องการใช้ข้อมูลของผู้ประเมิน อันเนื่องจากไม่ได้ถูกคัดทอนจากขอบเขตและการสรุปผล และการตีความหมายที่คลาดเคลื่อนจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ แต่ถ้าเป็นแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจะมีข้อที่มีความสะดวก รวดเร็ว และประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์เพื่อประเมินผล โครงการจะใช้ทั้งวิธีแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาเป็นค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัชฐาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารและข้อมูลที่มีการบันทึกไว้ เช่น ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการกองทุนเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น โดยใช้อัตราส่วน ร้อยละ ตาราง ในการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ของกองทุนบ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ได้มีการประเมินตามแบบของทฤษฎี CIPP Model ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผลการประเมินบริบทชุมชน

ในการประเมินบริบทชุมชนสามารถประเมินได้ 2 ระดับคือ

1. บริบทระดับประเทศ ประเมินได้ดังนี้

1.1 ความยากจนของประเทศ

เนื่องจากคนจนส่วนใหญ่อยู่ในเขตชนบท ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.1 ของคนจนทั้งหมดจำนวน 8.6 ล้านคน และสองในสามของคนจนทั้งหมดอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม มีครัวเรือนขนาดใหญ่ มีรายได้ไม่พอกับรายจ่าย มีการศึกษาน้อยกว่าคนทั่วไป มีลูกมากหรือสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และมีภาระหนี้สินที่ตกทอดลงมาตั้งแต่รุ่นพ่อ รุ่นแม่

ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจน ได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เริ่มในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) จนถึงปัจจุบันได้มีโครงการที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน ได้แก่ โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และโครงการเพื่อบรรเทาปัญหาความยากจนและการใช้ความสงเคราะห์ช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายที่ยากจน โครงการที่ดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลปัจจุบัน ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า การจัดตั้งธนาคารประชาชน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนโครงการของภาคเอกชน / ชุมชน ได้แก่โครงการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โครงการจัดสวัสดิการชุมชนเร่งด่วน เพื่อผู้ยากลำบาก

กล่าวโดยสรุป สถานการณ์ภาวะความยากจนของคนไทย พบว่า ความยากจนมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2531 สัดส่วนคนจนอยู่ในระดับ ร้อยละ 32.6 ปี 2535 ลดลงเหลือร้อยละ 23.2 ปี 2539 เหลือร้อยละ 11.4 แต่เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ได้ส่งผลให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.0 ในปี 2541 และร้อยละ 15.9 ในปี 2542 ปัญหาความยากจนเริ่มคลี่คลายลงตั้งแต่ปี 2543 ลดลงเหลือร้อยละ 14.2 ปี 2544 ลดลงอีกร้อยละ 13.0 หรือลดลงจากจำนวน 9.9 ล้านคน ในปี 2542 เหลือ 8.2

ล้านคน ในปี 2544 ลดลง 1.7 ล้านคน ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมาและภาวะเศรษฐกิจไทยในปัจจุบันเริ่มฟื้นตัวขึ้น และสัดส่วนคนจนเริ่มลดลง ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ประกอบกับรัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณมาพัฒนา เศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความยากจนโดยมีโครงการต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนและชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ดังนั้น จึงคาดหมายได้ว่า สภาวะความยากจนของประเทศไทยมีแนวโน้มที่ลดลงและน่าบรรลุตามเป้าหมายแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่กำหนดสัดส่วนคนจนลดลงเหลือร้อยละ 12 ของประชากรในปี 2549 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมจะยึดกรอบแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อบรรเทาภาวะการว่างงานและส่งเสริมการจ้างงานภาคอุตสาหกรรม

SMEs (Small and Medium Enterprises) เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ประกอบด้วย กิจการการผลิต กิจการการค้าและกิจการบริการ

SMEs มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย เนื่องจากเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานขนาดใหญ่ สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มและอัตราการส่งออกและลดการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ช่วยสร้างประสบการณ์ แก่ผู้ประกอบการและนักลงทุนหน้าใหม่ เชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตและเป็นการกระจายรายได้สู่ภูมิภาคอีกทางหนึ่ง

ปัญหาของ SMEs ที่ประสบอยู่ คือ ด้านการตลาดเพราะยังขาดความรู้ ความสามารถ การขาดแคลนเงินทุนด้านแรงงานที่ไม่มีฝีมือและความชำนาญงานที่ดี ข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีการผลิตที่ผู้ประกอบการขาดความรู้พื้นฐานที่รองรับเทคนิควิชาการที่ทันสมัย การจัดการหรือการบริหารงานที่ไม่มีระบบและการบริการส่งเสริมพัฒนาขององค์กรภาครัฐและเอกชนที่ไม่สามารถบริการได้อย่างทั่วถึง

ในการส่งเสริมพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต้องดำเนินการช่วยเหลือ ด้านการเงิน สนับสนุนการตลาด การพัฒนาทักษะความรู้ของบุคลากรการบริหารจัดการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพได้มาตรฐาน รวมทั้งกระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสม ตลอดจนสนับสนุนด้านข่าวสารเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ ทั้งในภูมิภาค ชุมชนและท้องถิ่นชนบท ในการดำเนินงานต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชนและสถาบันการเงินต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการเงินเพื่อการพัฒนาเพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีการขยายตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

การค้าระหว่างประเทศของไทยในปี 2542 – 2545 เฉพาะในเดือน มกราคม – พฤษภาคม พบว่า ปี 2542 มูลค่าการค้า เท่ากับ 4,121,639 ล้านบาท โดยการส่งออก 2,214,249 ล้านบาท การนำเข้า 1,907,391 ล้านบาท ดุลการค้า เท่ากับ 306,858 ล้านบาท และในปี 2545 มูลค่าการค้า เท่ากับ 2,241,295 ล้านบาท โดยการส่งออก 1,143,656 ล้านบาท การนำเข้า 1,097,640 ล้านบาท และดุลการค้า 46,016 ล้านบาท จะเห็นได้ว่า ดุลการค้าของไทยนั้นลดลง ซึ่งแสดงว่า ประเทศไทยไม่ขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ

ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย ปี 2542 – 2545 เฉพาะในเดือนมกราคม – พฤษภาคม ในปี 2542 มูลค่าการค้า กับประเทศญี่ปุ่น เท่ากับ 777,411 ล้านบาท คิดเป็น 18.9 % อาเซียน เช่น มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ เป็นต้น เท่ากับ 713,999 ล้านบาท คิดเป็น 17.3 % สหรัฐอเมริกา 722,820 ล้านบาท คิดเป็น 17.5 % สหภาพยุโรป 594,974 ล้านบาท คิดเป็น 14.4 % และประเทศอื่น ๆ 1,312,436 ล้านบาท คิดเป็น 31.8 % และในปี 2545 มูลค่าการค้ากับญี่ปุ่น เท่ากับ 408,338 ล้านบาท คิดเป็น 18.2 % อาเซียน 417,019 ล้านบาท คิดเป็น 18.6 % สหรัฐอเมริกา 335,633 ล้านบาท คิดเป็น 15.0 % สหภาพยุโรป 293,421 ล้านบาท คิดเป็น 13.1 % และประเทศอื่น ๆ 786,886 ล้านบาท คิดเป็น 35.1 % ซึ่งจะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้ทำการค้ากับประเทศญี่ปุ่นมากที่สุด รองลงมาคือ อาเซียน สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และประเทศอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การค้าระหว่างประเทศและประเทศคู่ค้าของไทยในปี 2542 – 2545 เฉพาะในเดือนมกราคม – พฤษภาคม พบว่า ประเทศไทยไม่ขาดดุลการค้าระหว่างประเทศ และทำการค้ากับประเทศญี่ปุ่นมากที่สุด

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมที่ไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนกับสมัยก่อน เพราะมีบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวมทำการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดสภาวะฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล อันเป็นผลที่กระทบโดยตรงกับประชาชนทุกคน อาจสรุปผลสภาวะแวดล้อมภายในประเทศได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 : แสดงสถานการณ์มลพิษทางน้ำปี 2539 – 2541

แหล่งน้ำ	ค่ามาตรฐาน	ปี 2539	ปี 2540	ปี 2541
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ออกซิเจนละลายในน้ำ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่ต่ำกว่า 2.0	0.7	0.5	1.0
นิโลตต์ (มิลลิกรัม/ลิตร)	ไม่เกิน 4.0	6.2	3.1	2.8
แบคทีเรีย (mpn/100 มิลลิลิตร)	-	85,000	46,000	14,000

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ตารางที่ 4.2 : แสดงพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย

ภาค	ปี 2540		ปี 2541		พื้นที่ถูกทำลาย
	พื้นที่	สัดส่วน	พื้นที่	สัดส่วน	
เหนือ	72.67	68.54	45.66	43.06	37.01
ตะวันออกเฉียงเหนือ	44.31	41.99	13.11	12.43	31.20
กลางและตะวันตก	22.28	52.91	10.03	23.81	12.26
ใต้	18.52	41.89	7.58	17.15	10.94
ตะวันออกเฉียง	13.23	57.98	4.69	20.57	8.54
ประเทศ	171.02	53.33	81.07	25.28	89.95

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หมายเหตุ : พื้นที่ถูกทำลายทั้งหมด 250,420 ไร่

ตารางที่ 4.3 : แสดงความอุดมสมบูรณ์ของดินในการทำการเกษตรกรรม

ความอุดมสมบูรณ์	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้	ทั้งประเทศ
ปานกลาง	12.75	2.94	7.21	1.18	24.08
รุนแรง	2.50	0.20	0.22	0.45	3.37
รุนแรงมาก	8.68	0.33	1.00	2.93	12.94
รวม (ล้านไร่)	23.93	3.47	8.43	4.56	40.39
(%)	(59.2)	(8.6)	(20.9)	(11.3)	(100)
พื้นที่ภาค (ล้านไร่)	107	105.53	63.96	44.2	320.69

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- หมายเหตุ : 1. รุนแรงปานกลาง พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ลดลง ผลผลิตต่ำ ควรมาตรการป้องกัน การชะล้างพังทลายของดิน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูก พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้นและสวนป่า
2. รุนแรง พื้นที่นี้หากจะใช้ทำการเกษตร ต้องมีมาตรการอนุรักษ์ดินและน้ำ อย่างเคร่งครัด
3. รุนแรงมาก พื้นที่นี้ไม่เหมาะต่อการเกษตรควรกันไว้ปลูกป่า/ไม้ยืนต้น

1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทยชี้ให้เห็นว่า ประชาชนมีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลชุดใหม่ พิจารณาออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติม เพื่อที่ช่วยเพิ่มกำลังซื้อในระบบและสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้บริโภค แต่ถ้าหากรัฐบาลชุดใหม่เร่งดำเนินการใช้จ่าย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เพื่อแก้ไขปัญหาสถาบันการเงิน แม้ว่าการใช้จ่ายบางรายการอาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในช่วงแรก ๆ ขณะนี้ หนี้สาธารณะ (รวมหนี้กองทุนฟื้นฟู) มีประมาณ 55 – 56 % และในอีก 5 ปีข้างหน้า (งบประมาณ 2544 – 2549) ถ้ากองทุนฟื้นฟูเกิดความสูญเสียเพิ่มเติมจากการปฏิบัติตามข้อผูกมัดในการขยายหุ้นธนาคารอีก 1.5 แสนล้านบาท จะทำให้สัดส่วนหนี้สาธารณะเพิ่มเติมเป็น 59 % ทำให้คนไทยเป็นหนี้คนละประมาณ 54,000 บาท และหากรัฐบาลชุดใหม่ตัดสินใจใช้เงินแก้ไขปัญหาการเงิน เช่น การเพิ่มทุนให้สถาบันการเงินหรือการจัดตั้งและดำเนินการบริษัทบริหารทรัพย์สินอีก 3 แสนล้านบาทแล้ว สัดส่วนหนี้ก็จะเพิ่มเป็น 65 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ย่อมหมายความว่า รัฐบาลมีเพดานสำหรับการดำเนินการงบประมาณขาดดุลและการใช้จ่ายกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงปีงบประมาณปี 2544 – 2549 ประมาณ 5 % ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ หรือประมาณ 2.5 แสนล้านบาท ซึ่งไม่ใช่วงเงินมากนัก ในช่วงเวลา 5 ปี ดังนั้นจะเห็นว่ารัฐบาลชุดใหม่คงจะต้องเผชิญกับกรอบข้อจำกัดทางการคลังอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในขณะที่ตลาดและนักลงทุนก็คงเรียกร้องความโปร่งใสของการบริหารจัดการทางการคลังดังกล่าวของรัฐบาล ทั้งนี้ในมุมมองของรัฐบาล การจัดตั้งบริษัททรัพย์สิน เพื่อซื้อหนี้จากสถาบันการเงินเอกชน อาจเป็นทางเลือกเพื่อเป็นการยืดเวลาและปรับปรุงเงื่อนไขของโครงการให้ความช่วยเหลือในการเพิ่มทุนขั้นที่ 1 ทั้งนี้ปัญหาเรื่องนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ และเงินดังกล่าว ย่อมจะทำให้การขยายสินเชื่อใหม่จะยังคงเป็นไปได้อย่างจำกัด แม้ว่าจะมีสภาพคล่องส่วนเกินประมาณ 5 แสนล้านบาท ในขณะที่ก็ตาม โดยปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งจะทำให้คนไทยมีหนี้สินเพิ่มขึ้นไปอีก

1.4 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคนเรียกว่า ความล้มละลายของท้องถิ่นชนบท อาจกล่าวสรุปได้ดังนี้

1. ความยากจนของคนในหมู่บ้านจึงทำให้เกิดความอ่อนแอในท้องถิ่น เนื่องจากชาวบ้านคิดแต่ทำมาหากินของใครของมัน ค่อยแต่แกร่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน
2. การที่จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องมาจาก คน ไม่ใช่ มาจากเงิน เพราะเงินบางครั้งก็ทำให้คนทะเลาะและทำให้แตกความสามัคคีกันภายในชุมชนได้
3. กลุ่มออมทรัพย์ของหมู่บ้าน หากชาวบ้านนำเงินไปฝากแต่คณะกรรมการไม่ซื้อสัตย์นำเงินไปใช้ส่วนตัวก่อนก็ทำให้ชาวบ้านหมดความเชื่อถือและจะไม่นำเงินมาฝากอีกหรือไม่ก็ถอนเงินคืนไปหมด
4. การศึกษา ซึ่งชาวบ้านส่วนมากจบแค่ ป.4 ป.6 ทำให้ไม่ค่อยมีความรู้มากนัก

5. ความรักความสามัคคีปรองดองในหมู่บ้าน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งบางชุมชนก็ไม่มีสิ่งพวกนี้ทำให้ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร
6. ความอิจฉาริษยาที่มีต่อคนที่เขามีความขยันหมั่นเพียร และมีฐานะที่ดีกว่า
7. ความเจริญของหมู่บ้านยังไม่ถึง เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ถนน เป็นต้น
8. ความช่วยเหลือจากภาครัฐบาลและเอกชน หากชุมชนไหนไม่ยอมรับและไม่ให้ความร่วมมือกับภาครัฐบาลและเอกชน ก็จะทำให้ชุมชนนั้นไม่มีความเจริญและไม่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีที่ทันสมัย ด้านสาธารณสุข เป็นต้น
9. กองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลจัดสรรเงินให้มา หากไม่จัดระบบการบริหารที่ดีและชัดเจน อาจนำมาซึ่งความล้มเหลวในที่สุด

ความอ่อนแอของท้องถิ่นชนบทส่วนใหญ่มาจากคนในหมู่บ้านไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน เมื่อทางภาครัฐบาลหรือเอกชนยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ ไม่ยอมรับหรือไม่ให้ความร่วมมือจึงทำให้เสียโอกาสที่จะทำให้ท้องถิ่นของตนเองเจริญขึ้นและพัฒนาไปอย่างคืบเนื่องเทียบเท่ากับชุมชนอื่นได้ บางชุมชนต่อต้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ทางรัฐบาลจึงไม่สามารถทำอะไรได้ และมีบุคคลบางกลุ่มที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม จะคอยแต่ฉกฉวยโอกาสเพื่อประโยชน์เข้าตนเองแต่ฝ่ายเดียว

1.5 กระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ในปัจจุบันกระแสของสินค้าจากต่างประเทศและวัฒนธรรมต่างชาติมีบทบาทและแทรกแซงเข้ามา มาก ค่า นิยมต่าง ๆ ของประเทศไทยเปลี่ยนไปจากหน้ามือเป็นหลังมือ ค่อย ๆ ซึมซับไปที่ละเล็กทีละน้อย จนในปัจจุบันเกือบจะไม่หลงเหลือวัฒนธรรมของไทยอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกายที่มีการเลียนแบบชาวต่างชาติ จะเป็นสหรัฐอเมริกาบ้าง ญี่ปุ่นบ้าง ซึ่งสื่อตัวนี้หาได้ง่ายจากรายการบันเทิงโดยใช้พวกดารานักแสดงเป็นตัวแทนนำ สินค้าต้องมาจากต่างประเทศ หากดีตราดหรือเป็นของจากต่างประเทศเป็นอันสินค้าขึ้นนั้นขายดีขายดี และที่นิยมมากที่สุดคือ อาหารฟาสต์ฟู้ด เช่น พิซซ่า ไก่เคเอฟซี แมคโดนัลด์ เป็นต้น ซึ่งราคาก็แพงแสนแพงแต่ก็ได้รับความนิยมกันสูงมากจนคนขายหอบขายให้ไม่ทัน จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้เงินไหลออกนอกประเทศ ปี ๆ หนึ่งไม่รู้เท่าไร และประเทศไทยต้องเสียดุลการค้าทุกปี หากคนไทยทุกคนตระหนักถึงข้อนี้กันมากก็จะไม่ทำให้ชาวต่างชาติได้เข้าครอบงำเงินตราของประเทศไทยได้ สินค้าของไทยก็ไม่ใช่น้อยหน้าใคร ควรซื้อสินค้าไทยซึ่งมีมากมายหลายชนิดให้เลือก ผลไม้ให้เลือกซื้อกินกันได้ตลอดทั้งปี ได้ประโยชน์มากกว่า มีทั้งอาหารไทย สินค้าพื้นบ้านของไทย เมื่อคนไทยหันมานิยมของไทยก็จะช่วยทำให้ประเทศมีความเจริญมีเงินหมุนเวียนในประเทศสามารถพัฒนาประเทศไทยได้เทียบเท่ากับต่างชาติ

2. บริบทระดับท้องถิ่น

การประเมินบริบทของหมู่บ้านหนองจอก จะประเมินได้ดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหนองจอก

ความเป็นมาของบ้านหนองจอก เมื่อในอดีตชาวบ้านได้อพยพมาจากทั่วสารทิศ หลายเชื้อชาติ ซึ่งเสาะแสวงหาพื้นที่ทำมาหากินเมื่อเห็นว่าพื้นที่นี้อุดมสมบูรณ์ก็เกาะกลุ่มอาศัยกันอยู่ที่บ้านหนองจอกเก่า คือ แถวบริเวณใกล้อ่างซับประคู่ ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว พอเข้าหน้าฝนเกิดปัญหาน้ำท่วมชาวบ้านจึงอพยพมาอยู่ที่บ้านหนองจอก (ปัจจุบัน) บางส่วนก็แยกไปอยู่ทางบ้านใหม่สันติอีกฝากหนึ่ง แต่ที่หนองจอก (ปัจจุบัน) ก็ได้กระจายกันหลายกระจุกตามพื้นที่ทำมาหากินและบรรดาเครือญาติไม่ว่าจะเป็นหัวสะพาน หัวเขา คลองนอก ส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่บ้านหนองจอก เมื่อก่อนบ้านทุ่งพนมวังก็เป็นส่วนหนึ่งของบ้านหนองจอกหลายฝ่ายมีความเห็นตรงกันว่า สมควรที่จะแยกออกเป็นอีกหมู่บ้านหนึ่งเนื่องจากเดิมที่บ้านหนองจอกก็มีพื้นที่การปกครองมาก ทั้งประชากรก็มาก จำนวนครัวเรือนที่อาศัยก็มาก จึงทำให้มีปัญหาและมีความลำบากในเรื่องการปกครอง ผู้ปกครองหมู่บ้านไม่สามารถที่จะปกครองลูกบ้านได้อย่างทั่วถึงกัน อีกทั้งระบบการสื่อสารต่อกันจะเป็นการยากลำบาก เพราะเหตุดังกล่าวจึงได้แยกออกเป็นบ้านทุ่งพนมวังอีกหมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกัน บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านจะเห็นว่าเป็นเนินเขาเตี้ย ๆ ตลอดระยะทางเข้าหมู่บ้านและล้อมรอบไปด้วยภูเขาที่เขียวขจี ส่วนพื้นที่ราบภูเขาที่เป็นที่ทำมาหากินของชาวบ้าน พื้นที่เป็นดินร่วนปนทรายจึงเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการปลูกมันสำปะหลัง ประกอบกับมีแหล่งน้ำผ่านในพื้นที่ทำการเกษตรที่ไหลมาจากลำตะคอง ส่วนที่หัวเขาก็เหมาะแก่การปลูกพืชสวนครัวเนื่องจากอยู่ติดกับอ่างซับประคู่ซึ่งสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งนี้ได้ตลอดทั้งปี แต่เดิมมีอ่างเก็บน้ำที่มีขนาดใหญ่มีจอมมีแห่นจีนในบริเวณหนองน้ำเต็มไปหมด ชาวบ้านจึงเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า "บ้านหนองจอก" จนถึงปัจจุบัน

2.2 สภาพปัจจุบัน

1. ลักษณะประชากร

บ้านหนองจอก มี 302 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรมีทั้งหมด 1,412 คน เพศหญิง 685 คน เพศชาย 727 คน และกลุ่มอายุส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วง 18 - 50 ปี ดังจะแสดงในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)
1. เพศ	
- ชาย	727
- หญิง	685
2. อายุ	
1 วัน - 3 ปีเต็ม	104
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	69
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	75
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	93
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	82
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	759
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	123
60 ปี 1 วันขึ้นไป	107
3. การศึกษา	
3.1 สมาชิกไปศึกษานอกหมู่บ้าน	64
- ระดับประถมศึกษา	8
- ระดับมัธยมศึกษา	50
- สูงกว่าระดับมัธยมศึกษา	1
3.2 สมาชิกที่อ่านหนังสือไม่ออก	

2. แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ในบ้านหนองจอกมีคลองน้ำอยู่ 2 แห่ง สระน้ำ 3 แห่ง และห้วย 2 แห่ง มีห้วยคลองนอก ห้วยคลองใน คลองน้ำซึ่งสามารถใช้น้ำได้ตลอดทั้งปี ส่วนสระน้ำและห้วยก็มีน้ำมาจกในช่วงหน้าฝนพอหน้าแล้งน้ำก็ไม่มีใช้ ชาวบ้านในหมู่บ้านต้องใช้น้ำในคลองเพื่อการเกษตร ส่วนน้ำที่ใช้อุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนจะอาศัยน้ำปะปาของหมู่บ้านซึ่งต่อมาจากแท่งน้ำที่อนามัยกลางหมู่บ้านหนองจอก ทำให้ทุกครัวเรือนสะดวกต่อการนำน้ำมาใช้

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านใหม่สันติ	ตำบลมะเกลือใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ่างเก็บน้ำซับประดู่	ตำบลมิตรภาพ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านซับตะเคียน	ตำบลลาดบัวขาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	บ้านทุ่งพนมวัง	ตำบลมิตรภาพ

2.2 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน

โดยอาชีพส่วนใหญ่ คือการเกษตรกรรม ซึ่งมีพื้นที่ทำการเกษตร 3,892.25 ไร่ ได้แก่ ที่นา 300 ไร่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ทำสวน ระยะ 1 ปี รายได้ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 30,001 – 50,000 บาท ต่อครอบครัว นอกจากนี้ยังมีชาวบ้านไปทำงานนอกพื้นที่ประมาณ 100 ครอบครัว คิดเป็นสัดส่วนร้อยละประมาณ 30 ของครอบครัวทั้งหมดของบ้านหนองจอก รายได้ของบ้านหนองจอกส่วนใหญ่จะมาจากการเกษตร ดังจะแสดงในตาราง 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงเศรษฐกิจของบ้านหนองจอก

ด้านเศรษฐกิจ	จำนวน	ผลผลิตที่ได้ทั้งหมดบ้าน (บาท/ปี)
1. พื้นที่ทำการเกษตร	3,892.25 ไร่	-
- ที่นา	300 ไร่	1,500 เกวียน
- ที่สวน	3,592.25 ไร่	-
2. ผลผลิตที่ได้		
- ทำนา	44 ครอบครัว	-
- ทำสวน	103 ครอบครัว	4,081,000
- เลี้ยงสัตว์	6 ครอบครัว	3,864,000
3. รายได้ต่อครอบครัว (บาท/ปี)		
1,000 – 5,000 บาท	-	-
5,001 – 10,000 บาท	-	-
10,001 – 20,000 บาท	60	-
20,001 – 30,000 บาท	91	-
30,001 – 50,000 บาท	121	-
50,001 – 100,000 บาท	30	-
4. ชาวบ้านที่ไปทำงานต่างถิ่นแล้วส่งเงินเข้าหมู่บ้าน	100 ครอบครัว	-

2.4 ด้านวัฒนธรรม

วัดบ้านหนองจอกมีวัดอยู่ 1 แห่งชื่อว่าวัดร่มโพธิ์งามบ้านหนองจอก มีเณร 3 รูป

ภาษาพื้นบ้าน คือ ภาษาลาวออกทำนองเขมร

งานบุญหรือประเพณีต่าง ๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาดังนี้

เดือนมกราคม ประเพณี วันขึ้นปีใหม่

เดือนกุมภาพันธ์ ประเพณี เทศน์มหาชาติ

เดือนเมษายน ประเพณี สงกรานต์

เดือนพฤษภาคม ประเพณี เลี้ยงเจ้าพ่อ ทำบุญกลางบ้าน

เดือนกรกฎาคม ประเพณี เข้าพรรษา

เดือนกันยายน ประเพณี ทำบุญข้าวสารท

เดือนตุลาคม ประเพณี ออกพรรษา

เดือนพฤศจิกายน ประเพณี ลอยกระทง

2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ มีดังนี้

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ดังจะแสดงในตารางที่ 4.3 จากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านหนองจอกส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกินที่เป็นของตนเองอยู่ระหว่าง 6 – 10 ไร่ โดยมีสัดส่วนที่มีการประกอบอาชีพรับจ้างและทำสวน

ตารางที่ 4.6 แสดงลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

เศรษฐกิจและอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ดอกเบี๋ย (ร้อยตะบาทต่อปี)	รวมเงิน (ทั้งปี)
1. พื้นที่ทำกินที่เป็นของตนเอง			
1 – 5 ไร่	35	-	-
6 – 10 ไร่	70	-	-
11 – 12 ไร่	20	-	-
12 – 50 ไร่	10	-	-
50 ไร่ขึ้นไป	5	-	-
2. การประกอบอาชีพ			
ทำนา	44	-	-
ทำสวน	103	-	-
ค้าขาย	13	-	-
รับจ้าง	121	-	-
ข้าราชการ	1	-	-
3. การเป็นหนี้สินของรัฐและนายทุนนอกระบบ			
- สถาบันของรัฐ	เกือบทุกครอบครัว		
- นายทุนนอกระบบ			

2. การสาธารณสุขโรค และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

บ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา นั้น จากการสำรวจสภาพชุมชนของพื้นที่นี้ พบว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกและสาธารณสุขโรค ดังต่อไปนี้

1. รถยนต์	12	คัน
2. มอเตอร์ไซด์	300	เครื่อง
3. รถไถนาเดินตาม	20	คัน
4. เครื่องเกี่ยวข้าว นวดข้าว	2	เครื่อง
5. ตู้เย็น	302	เครื่อง
6. พัดลม	452	เครื่อง
7. หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	225	เครื่อง
8. ทีวีสี	296	เครื่อง
9. ทีวีขาวดำ	1	เครื่อง
10. หอกระจายข่าว	1	แห่ง
11. มีไฟฟ้าใช้	302	ครัวเรือน
12. ภาชนะเก็บน้ำฝน	906	ครัวเรือน
13. ส้วมที่ถูกหลักสุขาภิบาล	302	ครัวเรือน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน โดยภาพรวม สามารถประเมินได้ 2 ระบบ คือ

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังต่อไปนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจากการสัมภาษณ์ และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาล โดยจัดสรรเงินอุดหนุน ให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนกู้ยืมนำไปเป็นทุนในการประกอบอาชีพ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยต่ำ มีระยะเวลาในการคืนเงินกู้ 1 ปี มีการจัดระบบบริหารการจัดการกันเองโดยคณะกรรมการในหมู่บ้าน ที่ได้จัดคัดเลือกเป็นตัวแทนเข้ามา และกองทุนนี้เป็นกองทุนที่ดีเพราะ ได้เป็นเงินทุนให้ประชาชนได้กู้ยืม อัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าสถาบันการเงินของรัฐ และเงินทุนนอกระบบ หากทุกคนร่วมมือร่วมใจสามัคคีกันและมีความซื่อสัตย์ต่อเงินทุนตัวนี้และมีการบริหารงานจัดระบบงานที่ดีต่อไปในอนาคตคาดว่าจะ เป็นเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเองได้

2) เงิน 1 ล้านบาท ได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 และได้แบ่งประเภทการ

กู้ยืม คือ กู้ยืมเพื่อไปประกอบอาชีพ การแปรรูป ลดรายจ่าย และกู้ฉุกเฉิน งวดแรกได้ปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมเงินไป 33 ราย เป็นเงิน 406,500 บาท งวดที่ 2 ปล่อยกู้ไป 53 ราย เป็นเงิน 460,000 บาท งวดที่ 3 เงินกู้ฉุกเฉิน ปล่อยให้กู้ไป 28 ราย เป็นเงิน 122,000 บาท รวมสมาชิกผู้กู้ 144 ราย เป็นเงิน 998,500 บาท ส่วนเงินกู้เป็นรายปีงวดที่ 1,2 นั้น จะครบกำหนดคืนเงินกู้ในเดือนตุลาคม 2545 นี้

3) คณะกรรมการหมู่บ้าน ในบ้านหนองจอกมีคณะกรรมการ 15 คน ลาออก 1 ปัจจุบันคงเหลือ 14 คน ไม่ได้เลือกตั้งเพิ่ม ชาย 11 คน หญิง 3 คน ซึ่งจะมีประธานฯ รองประธานฯ เลขานุการ เภรัญญิก กรรมการฝ่ายสินเชื่อ กรรมการฝ่ายตรวจสอบ และกรรมการฝ่ายเร่งรัดหนี้สิน มีหน้าที่ตามระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนร่วมกับชาวบ้านเพื่อนำไปเป็นหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุนต่อไป

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สมาชิกผู้กู้เงินมีการทยอยชำระคืนแล้วบางส่วนสำหรับเงินงวดที่ 3 เป็นเงินกู้ฉุกเฉินระยะเวลาที่ให้กู้ 3 เดือน 6 เดือน ส่วนเงินรายปียังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาการคืนเงินกู้

5) ผู้สมัครขอกู้ ต้องเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการเมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการอนุมัติ ต้องทำสัญญาเงินกู้พร้อมหลักประกันเงินกู้หากเป็นบุคคล 2 คนค้ำประกัน ถ้าไม่มีผู้ค้ำประกันก็นำหลักทรัพย์นำมาเป็นประกัน ผู้กู้แต่ละรายกู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาท ส่วนเงินกู้ฉุกเฉินรายละไม่เกิน 5,000 บาท

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน โดยคณะกรรมการทุกคนได้มีการประชุมและพิจารณาคัดเลือกผู้กู้ร่วมกัน โดยมีเกณฑ์คัดเลือกคือ ผู้กู้ต้องเขียนโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด และคุ้มค่าต่อการลงทุน พิจารณาถึงอุปนิสัยและความสามารถของผู้กู้ที่จะชำระเงินคืน การมีบุคคลหรือทรัพย์สินค้ำประกัน เมื่อพิจารณาแล้วก็จะบอกให้ผู้กู้อบรมในภายหลัง

2) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกมันสำปะหลัง บางส่วนจะปลูกพืชผักสวนครัว ผู้ที่กู้เงินกองทุนก็จะนำไปลงทุนปลูกมันสำปะหลังและปลูกพืชผักสวนครัวเพิ่ม บางรายนำไปลงทุนเลี้ยงสัตว์ ซึ่งชาวบ้านก็จะเคยทำต่อ ๆ กันมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่าตายายและมีความรู้ความชำนาญอยู่แล้ว ส่วนการเลี้ยงสัตว์นั้นก็ศึกษาจากผู้ที่เคยเลี้ยงมาก่อน และขอคำแนะนำ หาข้อมูลเพิ่มเติมจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอสิคิ้ว

3) การรับชำระหนี้ ในการชำระคืนเงินรายปี จะกำหนดชำระคืนภายใน 1 ปี ทั้งต้นและดอกเบี้ย ส่วนเงินกู้ฉุกเฉินจะกำหนดชำระตามระยะเวลาที่ทำสัญญาแต่ไม่เกิน 6 เดือน สมาชิกผู้กู้ต้องชำระคืนเงินรายปีครั้งแรกในเดือนตุลาคม 2545 นี้ ซึ่งเป็นระยะเวลาการกู้ยืมเงินครบหนึ่งปีพอดี

เงินกู้ฉุกเฉินปัจจุบันเริ่มทยอยชำระคืนมาบ้างแล้วคงเหลือ ไม่กี่ราย

4) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน สมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม เภรัญญิกทำหน้าที่รับผิดชอบทำบัญชียังไม่มีความเข้าใจในการทำบัญชีอย่างทะลุปรุโปร่งเนื่องจากระบบบัญชีมีมากถึง

๑ เล่ม ทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่ตรงนี้สับสนไม่รู้ว่าจะรายงานไหนจะต้องเอาไปลงเล่มใดและจะลงรายการว่าอย่างไร ถึงแม้จะได้รับการอบรมจากทางราชการหลายครั้งแต่เป็นเพียงการไปนั่งฟังเพียงฝ่ายเดียวและเป็นทฤษฎีเสียมากกว่า พอกลับมาจะทำจริงทำให้หลงลืมได้ และผู้ที่ทำหน้าที่ตรงนี้ไม่มีเวลาที่จะมาลงรายละเอียดได้มาก

5) การช่วยหาคัดขาด การหาคัดขาดของผู้ที่ปลูกมันสำปะหลังผู้ทำขนาดคะแนน ได้ถึงราคาของมันสำปะหลังอยู่แล้วซึ่งแต่ละปีจะไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งผู้ที่รับซื้อคือโรงงานต่าง ๆ คิดไปตามคุณภาพของมันสำปะหลัง สำหรับพืชผักสวนครัว มีทั้งการขายปลีกและขายส่ง จะมีแม่ค้าคนกลางรับผักไปขายที่ตลาดอีกทอดหนึ่งเป็นประจำ บางส่วนก็จะนำไปขายเองที่ตลาดสี่กั๊กบ้าง และขายส่งที่ตลาดสุรนครในเมืองโคราชบ้างเพื่อให้แม่ค้าขายปลีกมารับไปขายอีกทอดหนึ่ง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก่อนที่จะนำผักเข้าตลาดสุรนครก็ต้องผ่านการตรวจสอบและมีเสียก่อนถึงจะผ่านเข้าไปขายได้

6) บทบาทของนักศึกษา นักศึกษาเข้าไปประจำหมู่บ้าน มีหน้าที่ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและให้คำแนะนำเกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านของบ้านหนองจอก ส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ พร้อมกับการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง (immediate Result)

1.1 จำนวนผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนมีทั้งหมด 114 ราย ซึ่งในงวดแรกมีผู้กู้ 33 ราย และงวดที่สองมีผู้กู้ 53 ราย งวดที่สามมีผู้กู้ 28 ราย

1.2 ยอดเงินให้กู้ เงินกองทุนที่ให้กู้ไปแล้วจำนวน 998,500 บาท โดยงวดแรกปล่อยกู้ 406,500 บาท งวดที่สองปล่อยกู้จำนวน 460,000 บาท งวดที่สามปล่อยให้กู้จำนวน 122,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

2.1 จำนวนผู้ที่ได้ ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน คณะกรรมการจะอนุมัติเงินเฉพาะรายที่คณะกรรมการเห็นสมควรว่าโครงการเป็นไปได้และทำได้จริงเพราะบ้านหนองจอกมีจำนวนประชากรมากไม่สามารถที่จะปล่อยให้กู้ได้อย่างทั่วถึงกัน แต่คณะกรรมการจะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการที่ยื่นกู้ของแต่ละบุคคล

2.2 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน ปัจจุบันเงินสะสมของหมู่บ้านมีจำนวน 44,430.80 บาท

2.3 การขยายกิจการของผู้กู้ ผู้ที่กู้เงินไปปลูกมันสำปะหลัง นำไปลงทุนเพิ่มเป็นการขยายปลูกมันสำปะหลังซื้อพันธุ์เพิ่ม ส่วนผู้ที่ให้นำไปทำสวนผักนำไปขายแปลงผักและซื้อพันธุ์เพิ่ม และนำพืชผักและมีสินค้าขายได้หลายชนิดขึ้น

3) ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

3.1 กองทุนหมู่บ้านเท่าที่สังเกตและสำรวจดูยังไม่ค่อยมีศักยภาพและความเข้มแข็งพอ บ้านหนองจอกเป็นหมู่บ้านใหญ่และอาศัยกันเป็นกระจุก จึงมีการติดต่อสื่อสารค่อนข้างลำบากเพราะเนื่องจากเป็นหมู่บ้านใหญ่มีจำนวนประชากรมาก ผู้ปกครองของหมู่บ้านจึงดูแลไม่ค่อยทั่วถึงมีการแบ่งเป็นฝักเป็นฝ่าย จึงนำพามาซึ่งความแตกแยกไม่ค่อยมีความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากนัก จึงทำให้หมู่บ้านไม่มีความเข้มแข็งพอ ส่วนกองทุนหมู่บ้านที่เข้ามาช่วยเหลือชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนตนเองแต่ระบบการจัดการไม่ค่อยดี ความเข้มแข็งและความสามารถพึ่งตนเองยังไม่ดีเท่าที่ควร

3.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้ ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่จะเป็นระดับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มากกว่าชาวบ้านในหมู่บ้าน เพราะทางหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานอื่น ๆ จะมีการนัดการประชุมบ่อยครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปรึกษาหารือ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

3.3 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด ตลาดส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอสีคิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะเป็นทั้งตลาดที่ซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เมล็ดพันธุ์ผักต่าง ๆ และการขายมันสำปะหลังและผักต่าง ๆ ที่เป็นผลผลิตของหมู่บ้าน

3.4 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ เงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทได้จัดสรรให้ชาวบ้านได้กู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการในหมู่บ้านเป็นผู้บริหารจัดการตนเอง โดยทำให้มีจำนวนเงินเพิ่มขึ้นกว่าเงินที่รัฐจัดสรรให้ และบริหารให้เกิดประโยชน์และยุติธรรมมากที่สุด เมื่อมีการจัดการบริหารที่ดี เศรษฐกิจของหมู่บ้านจะได้ดีขึ้น ก็จะทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลราย

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้ดูแลรายพบว่า

1) ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลและครอบครัว ผู้ดูแลมีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 ป.6 ม.3 และม.6 มีรู้และมีความชำนาญในเรื่องการปลูกมันสำปะหลังและทำสวนผักเป็นอย่างดี เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

2) ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือญาติ ทรัพย์สินของผู้ดูแลมีอยู่จะเป็นพื้นที่ทำกิน ได้แก่ พื้นที่นา ที่ไร่ ซึ่งส่วนมากจะเป็นพื้นที่ของแผ่นดินแต่ชาวบ้านสามารถจับจองขอทำไร่ทำสวนได้ พื้นที่เช่า พื้นที่เป็นของตนเองมีส่วนน้อย และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ผู้ดูแลบางรายจะมีรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และรถไถนาเดินตาม

3) หนี้สินธนาคารของผู้ดูแล หนี้สินของผู้ดูแลส่วนใหญ่จะเป็นหนี้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) โดยคิดดอกเบี้ยประมาณร้อยละ 9 บาท/ปี หรือร้อยละ 8 บาท/ปี และหนี้จากธนาคารออมสิน สาขาสีคิ้ว

4) หนี้ยูนิตนอกระบบ ผู้ดูแลที่เป็นหนี้ยูนิตนอกระบบมีอยู่หลายราย โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท/เดือน บางรายก็ร้อยละ 3 บาท/เดือน

5) อาชีพหลักของผู้กู้ ผู้กู้เงินกองทุนทั้งหมดประกอบอาชีพการเกษตรคือ ทำไร่มันสำปะหลัง ทำนา ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์

6) รายได้ครอบครัว รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการทำไร่มันสำปะหลัง ทำสวนผัก ได้แก่ ผักชี ดอกกะหล่ำ คื่นฉ่าย ต้นหอม

7) ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ ชาวบ้านมีประสบการณ์ตรงในการดำเนินกิจการทำไร่มันสำปะหลังเนื่องจากทำต่อ ๆ กันมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย และนำกันมาเรื่อย ๆ ส่วนการทำสวนผักบางรายได้รับคำแนะนำจากเพื่อนบ้าน จากการสังเกต การทดลองทำ

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) เงินที่กู้มาได้ นำไปลงทุนในการทำไร่มันสำปะหลัง ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์

2) เงินอื่น ๆ เงินที่ผู้กู้ได้กู้ยืมจากกองทุนไปลงทุนไม่พอ ก็ต้องหาเงินจากส่วนอื่นมาช่วยเหลือ อาทิเช่น เงินส่วนตัวหรือหาหีบยืมจากบรรดาเครือญาติด้วยกัน , เงินกู้ยืมจากนายทุนนอกระบบและเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.)

3) สถานที่และวัตถุดิบ แปลงที่ยกร่องทำไร่มันสำปะหลังก็จะทำอยู่ในพื้นที่ของตนเอง บางรายก็ต้องเช่าพื้นที่ทำไร่และปลูกผักเพิ่ม โดยจะเช่าของคนในหมู่บ้านหรือหมู่บ้านใกล้เคียงและเมล็ดพันธุ์ผักผู้กู้จะซื้อจากตลาดสี่แคว และตลาดในเมืองนครราชสีมา บางรายจะใช้พันธุ์มันสำปะหลังและพันธุ์ผักของคนที่เหลือไว้เป็นพันธุ์ต่อ เพื่อนำไปปลูกครั้งต่อไป

4) เทคนิควิธีทำงาน ในการปลูกไร่มันสำปะหลังเมื่อทำการปลูกเสร็จก็ปล่อยให้ว่างประมาณ 8 เดือนอาศัยรอน้ำฝนที่ตกลงมาตามฤดูกาล พอได้ผลก็ทำการเก็บเกี่ยวไปขายได้ ส่วนการทำสวนผักรดน้ำผักแต่ก่อนต้องใช้แรงงานคนตักน้ำรด โดยใช้บัวรดน้ำ ซึ่งต้องใช้เวลานาน แต่ปัจจุบันจะใช้เครื่องสูบน้ำโดยต่อจากอ่างขับประตู่ฉีดรดน้ำผักแทน ซึ่งทำให้ประหยัดเวลามากขึ้น

5) กำลังทำงาน คนงานที่ใช้ในการทำไร่มันสำปะหลังทำสวนผัก จะเป็นสมาชิกในครอบครัวและการจ้างคนงานในหมู่บ้านเอง

6) นักศึกษามานงาน การที่นักศึกษาจะผ่านงานได้ ต้องเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พร้อมกับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐที่กำหนด และทำรายงานในรูปแบบของ "สารนิพนธ์" ให้กับรัฐบาล

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า

1) การทำกิจการถูกวิธี ผู้กู้ได้มีประสบการณ์ตรงในการดำเนินกิจการมาเป็นเวลานาน และได้ทำมาตลอดจนถึงปัจจุบันและได้มีเทคนิควิธีทำในบางขั้นตอนนี้ให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

2) การหาตลาดที่ดี ตลาดส่งผลผลิตที่ดี ควรมีการประกันราคาสินค้า เพื่อให้ชาวสวน ไม่ขาดทุนสำหรับตลาดการขายส่งนั้น พ่อค้าคนกลางต้องไม่กดราคาเอาเปรียบผู้ผลิตมากเกินไปจนอยู่ไม่ได้ และสินค้าที่ผลิตต้องมีคุณภาพ

- 3) การหาวัตถุดิบที่ดี วัตถุดิบที่ดีควรคัดเลือกจากพันธุ์เดิมที่ดี ไม่มีการปนเปื้อนของของเสีย
- 4) การทำบัญชี ผู้กู้มีการทำบัญชีไว้แบบง่าย ๆ คือ มีบัญชีรายรับจริง – รายจ่ายจริงในแต่ละครั้ง เพื่อให้ทราบถึงผลว่าจะมีกำไรหรือขาดทุนมากน้อยแค่ไหน จะได้นำมาปรับใช้ในการดำเนินกิจการครั้งต่อไปได้อย่างระมัดระวังและเกิดประโยชน์กับตนเองให้มากที่สุด

5) การวิเคราะห์ประเมิน ผู้ที่กู้เงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เขียนโครงการกู้ยืมเงินจริงบ้างเป็นบางราย เนื่องจากเขามีความตั้งใจและทำได้จริง ๆ และเกิดผลผลิตที่นำไปขายได้เป็นเงินแล้ว เช่น การทำไร่มันสำปะหลัง การทำสวนผัก กำไรที่ได้จากการขายมันสำปะหลังเฉลี่ยแล้วได้ประมาณ 10,000-20,000 บาท/ปี ส่วนผักสวนครัวก็ได้กำไรประมาณ 2,000-3,000 บาท/ครั้ง ในการนำไปขาย อย่างพืชผักสวนครัว 1 ปี สามารถทำได้ 3 ครั้ง ผู้ที่เลี้ยงวัวควาย เลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถขายได้ กำไรที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา และตอนนี้ยังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงิน (ระยะเวลาคืนเงินคือเดือนตุลาคม 2545) เมื่อถึงระยะเวลาคืนเงินแล้ว คาดว่าผู้ที่นำไปลงทุนดำเนินกิจการของตนเองสามารถคืนเงินกู้ได้ทันตามระยะเวลาทั้งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยได้เป็นอย่างดีแน่นอน เพราะจากการสังเกตการกู้ยืมเงินงวดที่ 3 ซึ่งเป็นเงินกู้ฉุกเฉินผู้กู้ก็สามารถคืนเงินได้เกือบหมดแล้วจากเดิมที่กู้ไปทั้งหมด 28 ราย ปัจจุบันนำมาชำระแล้ว 25 ราย คงเหลืออยู่ 3 ราย และปล่อยกู้เพิ่มอีก 2 ราย คงเหลือค้างชำระตอนนี้ 5 ราย คาดว่าประมาณตุลาคมนี้น่าจะได้รับการชำระหนี้ในส่วนนี้เพิ่มขึ้นอีก แต่เงินรายปีคงมีบางส่วนที่คาดว่าจะไม่สามารถเก็บได้ในกำหนดระยะเวลา เนื่องจากตอนขออนุมัติกู้ตาม โครงการที่เสนอไปแล้วแต่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการได้จำนวนเงินน้อยไม่พอกับการนำไปลงทุนดำเนินกิจการอะไรเอาไปใช้เพียงภายในครอบครัวบ้างจึงไม่ทำให้เกิดรายได้อะไรขึ้นมา แต่เงินที่คณะกรรมการอนุมัติให้ไปเป็นจำนวนน้อย คาดว่าพอถึงกำหนดคืนเงินกู้เขาคงจะหาเงินในส่วนนี้มาคืนได้แต่อาจจะมีค่าเช่าหน่อย

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) มีดังนี้
 - 1.1 รายได้เป็นเงิน การทำไร่มันสำปะหลังจะทำได้ 1 ครั้ง/ปี ผลผลิตที่ได้แต่ละครั้งเมื่อคิดเป็นกำไรจะได้ประมาณ 10,000 – 20,000 บาท/ปี การทำสวนผัก 1 ปี จะทำได้ 3 ครั้ง ผลผลิตที่ได้แต่ละครั้งเมื่อคิดเป็นกำไรจะได้ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท/การขายในแต่ละครั้ง
 - 1.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ ผู้กู้เงินไปลงทุนจะได้ผลผลิตที่เป็นสิ่งของในรูปแบบอุปกรณ์เครื่องใช้ในการทำการเกษตรและจำพวกพันธุ์กล้า
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ผู้กู้ได้ขยายกิจการ เมื่อมีเงินกู้ยืมไปลงทุน ผู้กู้จึงได้เพิ่มจำนวนไร่และแปลงผักมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้นและมีรายได้เพิ่มขึ้น

3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) มีดังนี้

3.1 ผู้ที่มีการพึ่งพาตนเอง เมื่อนำเงินไปลงทุนมีผลผลิตเกิดขึ้น มีรายได้ ก็สามารถเก็บเงินส่วนหนึ่งไว้เพื่อนำไปลงทุนในครั้งต่อไป และเงินอีกส่วนหนึ่งก็สามารถนำไปใช้สอยตามอรรถาศัยหรือเก็บออมเพื่อเป็นทุนสะสมต่อไป

3.2 ผู้ที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน ถ้าผู้ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพซึ่งนำมาขายได้ดีและมีเงินออม คาดว่าในอนาคตกิจการของผู้ก็ต้องมีความเข้มแข็งและมั่นคง

3.3 การกลับคืนถิ่นของประชาชน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านในหมู่บ้านเกิดการลงทุนดีมาก แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนที่ไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนทำงานในโรงงานได้เงินดี และบางคนได้งานที่มั่นคง จึงได้ตั้งรกรากอยู่ที่นั่นเลย เหตุนี้จึงทำให้ไม่กลับคืนสู่ท้องถิ่น

3.4 นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ จากการที่ได้เข้าไปศึกษาข้อมูลหมู่บ้าน ทำให้รู้ถึงวิธีการทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนผัก เช่น ผักชี ต้นหอม ดอกกะหล่ำ ของชาวบ้าน ทั้งเรื่องการปลูก การดูแลรักษา ระยะเวลาเก็บเกี่ยว ตลาดที่ส่งผลผลิต

ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้อาชีพเกษตรกร ในหมู่บ้านพบว่า มีเพียงกลุ่มอาชีพเดียวที่ขอกู้จากกองทุน คือ อาชีพเกษตรกรกรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ทำไร่มันสำปะหลัง ในการปลูกมันสำปะหลังทำได้ 1 ครั้ง/ปี กำไรตกอยู่ประมาณ 10,000-20,000 บาท/ปี ขึ้นอยู่กับว่าใครมันมากหรือน้อยและคุณภาพของมันสำปะหลังของแต่ละคน ประกอบกับราคาในปีนั้นจะมีราคาสูงหรือต่ำแค่ไหน ดังนั้น ผู้ที่กู้เงินไปทำไร่มันสำปะหลังจึงมีความสามารถในการชำระเงินกู้ได้

2. ทำสวนผัก ในการปลูกผัก 1 ปี สามารถปลูกได้ 3 ครั้ง กำไรขึ้นอยู่กับจำนวนครั้งที่นำไปขาย ประมาณ 2,000-3,000 บาท/ครั้ง กำไรจะมากขึ้นขึ้นอยู่กับคุณภาพเหมือนกัน จำนวนผลผลิตที่ได้ของแต่ละครั้งที่เก็บเกี่ยวและราคาตลาดในตอนนั้นด้วย เงินที่กู้ไปก็สามารถนำมาชำระเงินกู้ได้

3. เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย เป็ด ไก่ สุกร ผู้กู้ได้ซื้อวัวมาช่วงอายุ 2 - 3 เดือนในราคาประมาณ 8,000 - 10,000 บาทและเลี้ยงต่อไปอีกประมาณ 8 - 9 เดือนก็สามารถนำไปขายได้ ราคาวัวที่ขายได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ดังนั้น ผู้กู้เงินลงทุนเลี้ยงวัว ควาย จึงมีความสามารถชำระเงินกู้ได้ ส่วนเป็ด ไก่ สุกร ใช้ระยะเวลาการเลี้ยงประมาณ 3 เดือน ก็สามารถขายได้แล้วและราคาไม่ค่อยตกด้วย จึงสามารถสร้างรายได้แก่ผู้เลี้ยงและนำเงินชำระหนี้เงินกู้ได้

ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ได้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หมู่บ้านมาก ทั้งเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่าย ให้แก่ชุมชน และผลที่ได้อีกทางหนึ่งคือ ได้สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างรัฐบาล หน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา ชุมชนและนักศึกษา ซึ่งบทบาทหน้าที่ของรัฐบาลคือ การมีนโยบายที่กระตุ้นเศรษฐกิจ โดยมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป้าหมายของโครงการคือ ชุมชน และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป้าหมายของโครงการคือ บัณฑิตที่ว่างงาน หน่วยงานราชการ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ความรู้ ความเข้าใจให้กับชุมชนในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนให้ดีขึ้น ประสานงานระหว่างหมู่บ้านกับนักศึกษาให้มีความเข้าใจที่ตรงกัน สถาบันการศึกษา มีหน้าที่ให้ความรู้โดยใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ ชุมชน ได้มีเครือข่าย การเรียนรู้เพิ่มขึ้น ทั้งในชุมชนใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ นักศึกษา มีหน้าที่ศึกษาเล่าเรียนในสถาบันการศึกษา และศึกษาในชุมชนที่ตนปฏิบัติงานอยู่ เพื่อได้เรียนรู้ประสบการณ์ในชุมชน และที่สำคัญคือ ให้บัณฑิตที่ว่างงานอยู่ได้มีงานทำ เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับชุมชนอีกทางหนึ่ง

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการของบ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุน พบว่า

1.1 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุน ได้แก่ สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน เช่น การเขียนโครงการกู้เงิน ข้อตกลงการอนุมัติเงินกู้ของคณะกรรมการ ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการและไม่มีค่าตอบแทนในการบริหารงาน

1.2 ปัจจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานกองทุน ชาวบ้านมีความตื่นตัวมากในระยะแรกและมีความสนใจให้ความร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิก การกู้ยืมเงิน เพื่อนำไปประกอบอาชีพให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ดอกเบี้ยของเงินกู้ต่ำ หน่วยงานราชการช่วยเหลือในด้านข้อมูล ข่าวสาร คำแนะนำและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านส่วนด้านการตลาดผู้กู้ไปดำเนินกิจการอยู่แล้วจะสามารถนำผลผลิตไปขายที่ไหนได้บ้าง จึงทำให้ชาวบ้านมีการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์กัน มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น

2. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของการบริหาร การพัฒนากองทุน สามารถแบ่งได้เป็น

2.1 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้บริหารกองทุนให้บรรลุเป้าหมาย .

2.2 การมีวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสิ่งรวมจิตใจและรวมคนสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง

2.3 ขบวนการประชาสังคม ที่จะช่วยพลิกฟื้นความอุดมสมบูรณ์ให้ดีขึ้นและรวมชุมชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2.4 ความสามัคคีของชาวบ้านที่ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

2.5 ความซื่อสัตย์ของชุมชน

2.6 ผู้นำที่มีความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ในการปกครองชาวบ้าน

2.7 การรวมกลุ่มต่าง ๆ ของชาวบ้าน แสดงให้เห็นถึงการมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการและประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

2.8 ประชากรในหมู่บ้านที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาและการมีส่วนร่วมในความสำเร็จ

2.9 การปฏิบัติงานเป็นกลุ่ม ความร่วมมือกันจากทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

3. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน พบว่า กองทุนบ้านหนองจอกได้มีการบริหารจัดการยังไม่ค่อยเป็นระบบซึ่งการทำบัญชียังไม่ดีเท่าที่ควรมีคณะกรรมการนำเงินออมของชาวบ้านไปใช้ส่วนตัวก่อนแต่คณะกรรมการมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน สมาชิกกองทุนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และสมาชิกผู้กู้เงินได้นำไปประกอบอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้ก็นำไปลงทุนอย่างต่อเนื่อง และมีเงินเหลือเก็บออม มีเงินจับจ่ายใช้สอยมากขึ้นทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียง หน่วยงานราชการของอำเภอ และกลุ่มต่าง ๆ ในเรื่องของการประกอบอาชีพ การตลาด สุขภาพอนามัย สมาชิกในหมู่บ้าน มีความสามัคคี มีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นที่มีการเป็นกันเป็นฝักเป็นฝ่ายคอยขัดคอกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและยังได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือกันพัฒนาชุมชนของตนเองเสมอ สิ่งเหล่านี้ จะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุป

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของกองทุนบ้านหนองจอก หมู่ที่ 5 ตำบลมิตรภาพ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เป็นการสร้างจิตสำนึกความเป็นชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตจัดการหมู่บ้านและชุมชนให้มีคุณค่า และเป็นการแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระดับรากหญ้า การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เสริมสร้างศักยภาพการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การพัฒนาความคิดริเริ่ม การสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนพร้อมเสริมสร้างให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง ซึ่งจากความพร้อมและความร่วมมือความใจชาวบ้านหมู่บ้านหนองจอกจึงมีการจัดตั้ง และได้รับเงินจัดสรรจากรัฐบาลกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งตอนนี้ได้ปล่อยไปเป็นระยะเวลาเกือบ 1 ปี โดยในเดือนตุลาคมนี้จะครบกำหนดส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย

จากการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงความรู้และความเข้าใจในกฎระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของบ้านหนองจอก การบริหารการจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองจอกมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด การจัดการกองทุนเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจและเป็นการแก้ปัญหาความยากจนของประชากรของบ้านหนองจอกได้จริงหรือไม่ และระดับความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชากรในพื้นที่เป้าหมาย จากข้อมูลดังกล่าวนำมาทำการประเมินเชิงพรรณนาเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการศึกษา ผลการประเมินสามารถสรุปได้ดังนี้

วิธีดำเนินการ

การดำเนินการศึกษากองทุนบ้านหนองจอก ได้มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นข้อมูลได้จากการเก็บข้อมูล ที่ได้จากความเป็นอยู่ของหมู่บ้าน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ โดยการสัมภาษณ์ แบบสำรวจและการสังเกต โดยใช้แบบปร.1 - ปร.12 จากจำนวน 302 ครัวเรือน

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลที่ได้จากภาคเอกชนและภาครัฐบาลซึ่งต้องอาศัยข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ จากส่วนราชการ ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ข่าวสารจากวารสารต่าง ๆ และที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือพิมพ์ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ

2. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.1 วิเคราะห์เชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปโดยใช้ค่าสถิติ ข้อมูลที่หาค่าสถิติได้ เช่น รายได้ของชาวบ้าน อายุ เพศ เป็นต้น และค่าสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ฐานนิยม มัชฌิมาน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น
- 2.2 วิเคราะห์เชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนาเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ หรือทัศนคติ การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์ โดยใช้อัตราส่วนร้อยละ และ CIPP Model เป็นหลักในการวิเคราะห์

ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ ได้ผลการประเมินดังนี้

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่านโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นนโยบายที่จัดสรรเงินอุดหนุนแก่ประชาชนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน โดยบ้านหนองจอกได้รับการจัดสรรมาเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2544 และมีคณะกรรมการบริหารจัดการตนเอง ผู้ที่ขอกู้เงินต้องเป็นสมาชิกกองทุนและเขียนโครงการยื่นต่อคณะกรรมการ โดยวงเงินกู้ไม่เกิน 20,000 บาท และต้องทำสัญญาและหลักประกันเงินกู้ในการชำระคืนเงินต้องคืนทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ พบว่าการคัดเลือกผู้กู้ คณะกรรมการทุกคนต้องประชุม พิจารณาร่วมกัน โดยดูจากโครงการที่สามารถเป็นไปได้ทางการตลาด อุปนิสัย และความสามารถในการชำระคืนเงินคืนของผู้กู้ ผู้กู้ที่ยืมเงินไปลงทุนส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนผัก บางรายนำไปเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะศึกษาจากผู้ที่เคยมาก่อนและขอคำแนะนำจากเพื่อนบ้านด้วยกัน ตลาดส่งผลผลิต จะมีตลาดสี่คิ้ว และตลาดในเมืองนครราชสีมา ในการทำบัญชี เทรนด์ถูกเป็นผู้รับผิดชอบ ซึ่งสมุดบัญชีกองทุนหมู่บ้านมีทั้งหมด 9 เล่ม แต่ผู้ทำหน้าที่ตรงนี้ไม่ค่อยเข้าใจดีในการลงรายการ และนักศึกษาที่ประจำหมู่บ้านมีหน้าที่ศึกษาหาข้อมูล เรียนรู้ประสบการณ์ของชาวบ้าน และส่งเสริมกองทุนให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ปัจจุบันมีผู้กู้ทั้งหมด 114 ราย เป็นเงิน 998,500 บาท โดยงวดแรกปล่อยกู้ 33 ราย เป็นเงิน 406,500 บาท งวดที่สองปล่อยกู้ไป 53 ราย เป็นเงิน 460,000 บาท งวดที่สามปล่อยกู้ไป 28 ราย เป็นเงิน 122,000 บาท

2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผู้ที่ยื่นกู้เงินกองทุน ส่วนมากคณะกรรมการจะอนุมัติทุกคน แต่จะพิจารณาจำนวนเงินที่ขอกู้ให้เหมาะสมกับโครงการ และผู้กู้ที่ทำไร่มันสำปะหลังจะนำไปลงทุนในค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการทำไร่ บางรายที่สามารถขยายการทำไร่ได้ก็ขยายเพิ่มขึ้น ส่วนสวนผักจะนำเงินไปขยายแปลงผักและซื้อเมล็ดพันธุ์เพิ่ม หรือบางรายก็นำไปซื้อวัว ความเป็น ไร่ สุกร มาเลี้ยง

3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้บ้านหนองจอกมีเครือข่ายการเรียนรู้เพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการตลาดมากขึ้น กองทุนหมู่บ้านถึงแม้ไม่ค่อยมีศักยภาพและความเข้มแข็ง แต่ชาวบ้านได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันบริหารจัดการกองทุนให้ดี ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดและช่วยกันทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้น ก็อาจทำให้หมู่บ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้

2. ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย ได้ผลการประเมินดังนี้

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่าอาชีพหลักของผู้กู้คือ การทำไร่มันสำปะหลัง ทำสวนผัก รายได้ของครอบครัวมาจากการทำไร่มันสำปะหลัง ทำสวนผัก การศึกษาอยู่ในระดับ ป.4 – ม.6 มีประสบการณ์ในการดำเนินงานโดยตรงและมีความรู้ความชำนาญมาเป็นเวลานาน ทรัพย์สินของผู้กู้ ก็จะมีพื้นที่ไร่ ตั้งแต่ 5 ไร่ขึ้นไปแต่ไม่เกิน 50 ไร่ และพื้นที่ที่อยู่อาศัย ส่วนใหญ่จะเป็นหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (รทส.) ดอกเบี้ยร้อยละ 9 บาท/ปี และร้อยละ 8 บาท/ปี และมีหนี้รายทุนนอกระบบ ดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาท/เดือน บางรายคิดร้อยละ 3 บาท/เดือน

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่า เงินที่กู้ยืม นำไปลงทุนทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์ ถ้าเงินไม่พอก็จะใช้เงินส่วนตัวหรือหยิบยืมจากญาติพี่น้อง และกู้ยืมรายทุนนอกระบบมาเพิ่ม พื้นที่ทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนปลูกผักจะใช้พื้นที่ร่องแปลง การทำไร่มันสำปะหลังไม่ต้องรดน้ำหลังปลูกเสร็จเพียงแต่รอให้ฝนตกตามฤดูกาล การดูแลเอาใจใส่โดยการถอนหญ้าที่ขึ้นตามแปลงและคอยใส่ปุ๋ย ในการรดน้ำผักแต่ก่อนใช้คนตักน้ำมารด ซึ่งใช้เวลานาน แต่ปัจจุบันใช้เครื่องสูบน้ำ โดยต่อสายยางฉีดน้ำแทน ซึ่งทำให้ประหยัดเวลามากขึ้น

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย พบว่าผู้ที่ยื่นเงินไปลงทุนได้นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์จริงบ้าง เพราะมีผลผลิตที่นำไปขายได้เงินมาแล้ว เช่นการทำไร่มันสำปะหลังและทำสวนผัก ถ้าไร่ที่ได้จากการขายผลผลิตมันสำปะหลังประมาณ 10,000 – 20,000 บาท/ปี ซึ่ง 1 ปี ทำได้ 1 ครั้ง และถ้าไร่ที่ได้จากการขายผัก จะได้ประมาณ 2,000 – 30,000 บาท/ครั้ง และ 1 ปี สามารถทำได้ 3 ครั้ง ผู้ที่เลี้ยงวัว ความ เลี้ยงประมาณ 8 – 9 เดือนก็สามารถขายได้ ถ้าไร่ที่ได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมา ผู้ที่เลี้ยงเป็ด ไข่ สุกร ถ้าไร่ที่ขายได้ในในการแต่ละครั้งได้ประมาณ 1 เท่าของราคาที่ซื้อมาเหมือนกัน และตอนนี้เงินที่กู้เป็นรายปียังไม่ถึงกำหนดระยะเวลาคืนเงิน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงเวลาคืนเงินกู้ คาดว่าผู้กู้น่าจะมีเงินชำระคืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยแก่คณะกรรมการ

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) พบว่า รายได้ของผู้กู้ที่ทำไร่มันสำปะหลังจะ ได้จากการนำผลผลิตไปขายกำไร ได้ประมาณ 10,000 – 20,000 บาท/ปี ส่วนผักจะได้จากการนำผลผลิตไปขาย กำไร ได้ 2,000 – 3,000 บาท/ครั้ง ส่วนผู้ที่เลี้ยงสัตว์จะได้กำไรจากการขายประมาณ 1 เท่าของราคาซื้อขาย
2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) พบว่า ผู้กู้บางรายได้มีการขยายกิจการโดยเพิ่มจำนวนไร่และแปลงผักมากกว่าเดิม เพื่อให้ได้ผลผลิตมากขึ้น ส่วนผู้เลี้ยงสัตว์ได้นำเงินไปซื้อสัตว์มาเลี้ยงเพิ่มขึ้นและรายที่คิดเริ่มเลี้ยงใหม่ก็นำไปซื้อมาเลี้ยงจริง
3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) พบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีส่วนกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดการลงทุนดี แต่ไม่ได้ส่งผลให้สมาชิกบางคนไปทำงานต่างจังหวัดกลับคืนสู่ท้องถิ่นเลย เพราะบางคนมีงานทำที่มั่นคง แต่อย่างไรก็ตามผู้กู้เงินไปลงทุนก็สามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออม คาดว่าในอนาคต ผู้กู้สามารถพึ่งตนเองได้และกิจการมีความเข้มแข็งขึ้น

อภิปรายผล สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านหนองจอก ได้แก่
 - 1.1 ระดับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎ ระเบียบกองทุนของชาวบ้าน พบว่า สมาชิกบางคนไม่เข้าใจระเบียบกองทุน ส่วนคณะกรรมการใช้ห้องโหว่ของระเบียบเอาเปรียบสมาชิกกลุ่ม ไม่มีสถานที่ทำงานกลางของคณะกรรมการ ค่าตอบแทนไม่คุ้มค่าแต่ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดกองทุนได้ คือชาวบ้านสนใจและให้ความร่วมมือในการเป็นสมาชิก หน่วยงานราชการช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร และคำปรึกษาเกี่ยวกับกองทุนและที่สำคัญทำให้ชาวบ้าน ได้คิดต่อสื่อสารกัน มีการประชาสัมพันธ์มากขึ้น
 - 1.2 การกระตุ้นเศรษฐกิจของผู้กู้ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านหนองจอกได้ทั้งหมด เนื่องจากเงินที่ได้รับอนุมัติได้เพียงจำนวนน้อยซึ่งการลงทุนในการทำไร่ และเลี้ยงสัตว์มีต้นทุนที่สูง สมาชิกผู้กู้ต้องหากู้ยืมจากที่อื่นเพิ่มและยังพบว่าอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้คือการขาดความตั้งใจในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิก เงินกองทุนจึงเป็นได้แค่เงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า
 - 1.3 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของคนในหมู่บ้านหนองจอก ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์ และให้ความร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระดับปานกลาง แต่มีผู้นำยังให้ความปกครองดูแลยังไม่ทั่วถึงเนื่องจากมีการกระจายกันอาศัยอยู่เป็นกระจุก บางกลุ่มมีการเล่นพรรคเล่นพวกคอยขยุ่งให้แตกแยกกันเอง การติดต่อสื่อสารและประชาสัมพันธ์ค่อนข้างลำบาก ประชากรมี

จำนวนมากยากแก่การปกครอง หากผู้นำกองทุนหมู่บ้านเป็นตัวอย่างที่ดีและมีความซื่อสัตย์ให้กลุ่มสมาชิกไว้วางใจได้อาจจะทำให้กองทุนของหมู่บ้านมีความเข้มแข็งและพัฒนาขึ้นมาดีกว่านี้

1.3 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุน กองทุนบ้านหนองจอกมีการตั้งคณะกรรมการกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน สมาชิกให้ความร่วมมือและได้มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และยังได้มีเครือข่ายการเรียนรู้กับหมู่บ้านใกล้เคียงและหน่วยงานราชการ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ แต่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่าเมื่อครบกำหนดเงินต้นและดอกเบี้ยคืนจะสามารถเรียกเก็บคืนได้ทั้งหมดและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

2.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่ง สมาชิกที่กู้เงินไปดำเนินการสามารถก่อให้เกิดรายได้และสามารถนำเงินคืนกองทุนทั้งต้นและดอกเบี้ยทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

2.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) สมาชิกกู้เงินไปดำเนินโครงการสามารถปลดภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งขึ้นกว่าแต่ก่อน

2.3 ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact) วิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรให้มีสำนักงานกลางของคณะกรรมการกองทุน และมีบอร์ดสำหรับแสดงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน
2. มีการปรับเปลี่ยนระบบการเงิน – บัญชี ให้เข้าใจง่ายในระดับชาวบ้าน
3. ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำปุ๋ยใช้กันสำหรับใส่ผลผลิตของตนเองเพื่อลดค่าใช้จ่ายควบคู่ไปกับแก้ปัญหาสารเคมีตกค้าง
4. ควรมีการเรียกประชุมสมาชิกผู้กู้เป็นระยะ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและตรวจสอบความก้าวหน้าของกิจการที่ลงทุนไป
5. ควรให้ค่าตอบแทนสำหรับคณะกรรมการเป็นรายเดือน เพื่อที่จะได้เป็นกำลังใจให้ทำงานได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องเกี่ยงกัน
6. เมื่อมีการส่งเสริมให้มีรายได้จากการทำเกษตร ควรจัดหาตลาดรองรับให้เพียงพอไปด้วย
7. ควรมีกฎระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รัดกุม โดยไม่มีช่องโหว่ให้คณะกรรมการเอาเปรียบกับสมาชิกได้

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา.**
ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง. กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. **ชุดวิชาการวิจัย.** **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.**
กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงอุตสาหกรรม,กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2545. **นโยบายและกลยุทธ์การส่งเสริมและ**
พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs). www.sme.Thai.net.
- กระทรวงศึกษาธิการ,สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. 2544. **ชุดวารสารนิพนธ์.** **ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง.**
กรุงเทพฯ :กระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **คู่มือสำหรับประชาชน**
เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุ
สภาลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การ**
จัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **คู่มือการดำเนินงาน**
สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.
สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2544. **รายงานเศรษฐกิจและการเงิน ปี 2544 และแนวโน้มปี 2545.**
www.bot.or.th.
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. **คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการจัดการ**
และการประเมินโครงการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- วราพร รัชชศิริ. 2543. **การเสริมสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะเกลือ**
หมู่ที่ 6 ตำบลทพงวด อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สัมพันธ์ เตชะอริก. (31 กรกฎาคม 2545). มติชนรายวัน : 6.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2545. การประชุมเชิงปฏิบัติการยุทธศาสตร์
การแก้ไขปัญหาความยากจน. : www.nesdb.go.th.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. รายงานผลการพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมตามแผนพัฒนาฯฉบับที่ 8 พ.ศ. 2543. www.nesdb.go.th.

